

Ulo Index : 113 - #13483
Beograd, 16.08.2018.

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ВИШИ СУД У БЕОГРАДУ
10 П.бр.2142/10
Дана 07.06.2018.године
БЕОГРАД
Ул. Тимочка бр.15

У ИМЕ НАРОДА

ВИШИ СУД У БЕОГРАДУ, и то судија Слободан Керановић, као судија појединац, у парници тужилца **САРАНДЕ БОГУЈЕВЦИ, ЈЕХОНЕ БОГУЈЕВЦИ** и **ЛИРИЕ БОГУЈЕВЦИ**, све из Подујева, ул.Скендербега бр.265, које заступа Тања Дробњак, адвокат из Београда, Булевар Михајла Пупина бр.163, против тужене **РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ**, коју заступа Државно правобранилаштво Београд, ул. Немањина бр. 22-26, Београд, ради накнаде штете, по главној и јавној расправи закљученој дана 07.06.2018.године, донео је следећу:

ПРЕСУДУ

I

ДОЗВОЉАВА СЕ објективно преиначење тужбе из поднеска тужилца од 25.01.2018. године.

II

ДЕЛИМИЧНО СЕ УСВАЈА КАО ОСНОВАН тужбени захтев тужилце **САРАНДЕ БОГУЈЕВЦИ** из Подујева па се **ОБАВЕЗУЈЕ** тужена **РЕПУБЛИКА СРБИЈА** да тужилци на име накнаде нематеријалне штете исплати следеће износе и то :

- износ од 300.000,00 динара за претрпљене физичке болове,
- износ од 650.000,00 динара због умањења опште животне активности,
- износ од 150.000,00 динара за претрпљене душевне болове због наружености,

- износ од 200.000,00 динара за претрпљени страх,

што све укупно чини износ од 1.300.000,00 динара, са законском затезном каматом на овај износ почев од дана 07.06.2018.године као дана пресуђења па до исплате, све у року од 15 дана од дана пријема пресуде, под претњом извршења.

III

ДЕЛИМИЧНО СЕ ОДБИЈА СЕ КАО НЕОСНОВАН тужбени захтев тужилъе **САРАНДЕ БОГУЈЕВЦИ** из Подујева у делу у којем је тражила да суд обавезе тужену **РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ** да јој на име накнаде нематеријалне штете исплати следеће износе:

- износ од још 600.000,00 динара на име претрпљених физичких болова, преко досуђеног износа од 300.000,00 динара, а до траженог износа од 900.000,00 динара,
- износ од још 450.000,00 динара на име умањења општеживотне активности, преко досуђеног износа од 650.000,00 динара, а до траженог износа од 1.100.000,00 динара,
- износ од још 750.000,00 динара за претрпљене душевне болове због наружености, преко досуђеног износа од 150.000,00 динара, а до траженог износа од 900.000,00 динара,
- износ од још 600.000,00 динара на име претрпљеног страха, преко досуђеног износа од 200.000,00 динара, а до траженог износа од 800.000,00 динара,
- као и износ од 500.000,00 динара за претрпљене душевне болове због повреде права личности,

што укупно износи 2.900.000,00 динара, са законском затезном каматом на тај износ почев од 07.06.2018.године, као дана пресуђења до исплате.

IV

ОДБИЈА СЕ КАО НЕОСНОВАН тужбени захтев тужилъе **САРАНДЕ БОГУЈЕВЦИ** из Подујева у делу у којем је тражила да суд обавезе тужену **РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ** да јој на име накнаде материјалне штете услед телесне повреде и нарушења здравља, због трајно повећаних потреба и смањење могућности даљег развијања и напредовања плаћа новчану ренту у износу од 60.000,00 динара месечно, сваког првог до петог у месецу за текући месец.

ДЕЛИМИЧНО СЕ УСВАЈА КАО ОСНОВАН тужбени захтев тужиље **ЈЕХОНЕ БОГУЈЕВЦИ** из Подујева па се **ОБАВЕЗУЈЕ** тужена **РЕПУБЛИКА СРБИЈА** да тужилји на име накнаде нематеријалне штете исплати следеће износе и то:

- износ од 300.000,00 динара за претрпљене физичке болове,
- износ од 550.000,00 динара због умањења опште животне активности,
- износ од 100.000,00 динара за претрпљене душевне болове због наружености,
- износ од 200.000,00 динара за претрпљени страх,

што све укупно чини износ од 1.150.000,00 динара, са законском затезном каматом на овај износ почев од дана 07.06.2018.године као дана пресуђења па до исплате, све у року од 15 дана од дана пријема пресуде, под претњом извршења.

VI

ДЕЛИМИЧНО СЕ ОДБИЈА СЕ КАО НЕОСНОВАН тужбени захтев тужиље **ЈЕХОНЕ БОГУЈЕВЦИ** из Подујева у делу у којем је тражила да суд обавезе тужену **РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ** да јој на име накнаде нематеријалне штете исплати следеће износе:

- износ од још 600.000,00 динара на име претрпљених физичких болова, преко досуђеног износа од 300.000,00 динара, а до траженог износа од 900.000,00 динара,
- износ од још 550.000,00 динара на име умањења општеживотне активности, преко досуђеног износа од 550.000,00 динара, а до траженог износа од 1.100.000,00 динара,
- износ од још 700.000,00 динара за претрпљене душевне болове због наружености, преко досуђеног износа од 100.000,00 динара, а до траженог износа од 800.000,00 динара,
- износ од још 600.000,00 динара на име претрпљеног страха, преко досуђеног износа од 200.000,00 динара, а до траженог износа од 800.000,00 динара,
- као и износ од 500.000,00 динара за претрпљене душевне болове због повреде права личности,

што укупно износи 2.950.000,00 динара, са законском затезном каматом на тај износ почев од 07.06.2018.године, као дана пресуђења до исплате.

VII

ОДБИЈА СЕ КАО НЕОСНОВАН тужбени захтев тужиље **ЈЕХОНЕ БОГУЈЕВЦИ** из Подујева у делу у којем је тражила да суд обавезе тужену **РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ** да јој на име накнаде материјалне штете услед телесне повреде и нарушења здравља, због трајно повећаних потреба и смањење могућности даљег развијања и напредовања плаћа новчану ренту у износу од 60.000,00 динара месечно, сваког првог до петог у месецу за текући месец.

VIII

ДЕЛИМИЧНО СЕ УСВАЈА КАО ОСНОВАН тужбени захтев тужиље **ЛИРИЕ БОГУЈЕВЦИ** из Подујева па се **ОБАВЕЗУЈЕ** тужена **РЕПУБЛИКА СРБИЈА** да тужилји на име накнаде нематеријалне штете исплати следеће износе и то :

- износ од 300.000,00 динара за претрпљене физичке болове,
- износ од 100.000,00 динара за претрпљене душевне болове због наружености,
- износ од 200.000,00 динара за претрпљени страх,

што све укупно чини износ од 600.000,00 динара, са законском затезном каматом на овај износ почев од дана 07.06.2018.године као дана пресуђења па до исплате, све у року од 15 дана од дана пријема пресуде, под претњом извршења.

IX

ДЕЛИМИЧНО СЕ ОДБИЈА СЕ КАО НЕОСНОВАН тужбени захтев тужиље **ЛИРИЕ БОГУЈЕВЦИ** из Подујева у делу у којем је тражила да суд обавезе тужену **РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ** да јој на име накнаде нематеријалне штете исплати следеће износе:

- износ од још 600.000,00 динара на име претрпљених физичких болова, преко досуђеног износа од 300.000,00 динара, а до траженог износа од 900.000,00 динара,
- износ од 800.000,00 динара на име умањења општеживотне активности,

5

- износ од још 600.000,00 динара за претрпљене душевне болове због наружености, преко досуђеног износа од 100.000,00 динара, а до траженог износа од 700.000,00 динара,
- износ од још 600.000,00 динара на име претрпљеног страха, преко досуђеног износа од 200.000,00 динара, а до траженог износа од 800.000,00 динара,
- као и износ од 500.000,00 динара за претрпљене душевне болове због повреде права личности,

што укупно износи 3.100.000,00 динара, са законском затезном каматом на тај износ почев од 07.06.2018.године, као дана пресуђења до исплате.

X

ОДБИЈА СЕ КАО НЕОСНОВАН тужбени захтев тужилъе **ЛИРИЕ БОГУЈЕВЦИ** из Подујева у делу у којем је тражила да суд обавезе тужену **РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ** да јој на име накнаде материјалне штете услед телесне повреде и нарушења здравља, због трајно повећаних потреба и смањење могућности даљег развијања и напредовања плаћа новчану ренту у износу од 40.000,00 динара месечно, сваког првог до петог у месецу за текући месец.

XI

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужена да тужилъама накнади трошкове парничног поступка у износу од 1.821.750,00 динара у року од 15 дана од дана пријема писменог отправка пресуде, са законском затезном каматом почев од дана наступања услова за извршење па до коначне исплате.

XII

ОДБИЈА СЕ КАО НЕОСНОВАН предлог тужилъа за ослобађање од плаћања трошкова парничног поступка-судских такси.

Образложење

Тужилъе су у тужби и речи на расправи, преко пуномоћника навеле да су дана 28.03.1999. године у Подујеву, припадници јединице „Шкорпиони“ која се налазила у резервном саставу Министарства унутрашњих послова Републике Србије и оружаних снага СРЈ, кршећи правила међународног права извршили ратни злочин према цивилном становништву албанске националности, нечовечно поступајући и

учествујући у повређивању телесног интегритета деце и вршењу убистава жена и деце, међу којима су се налазиле и тужилге. Правоснажном пресудом Окружног суда у Београду К бр.1823/04 од 17.06.2005. године један од припадника јединице „Шкорпиони“, Саша Цвјетан, осуђен је због извршења кривичног дела ратни злочин против цивилног становништва из члана 142 став 1 КЗ СРЈ на казну затвора у трајању од 20 година а тужилге су упућене да имовинско-правни захтев остваре у парничном поступку. Истакле су да су Саша Цвјетан и неколико припадника јединице „Шкорпиони“ критичног дана 28.03.1999. године у Подујеву, извели групу цивила албанске националности – чланове породица Богујевци, Дурићи и Лугалију и то жене и децу, којима је наређено да уђу у двориште које припада кући породице Гаши и том приликом отворили рафалну паљбу из аутоматских пушака на групу жена и деце окупљене у дворишту. У рафалној паљби убијено је четрнаест лица, међу којима и чланови породице Богујевци. Тужилге су преживеле рафалну паљбу али су приликом описаног догађаја тешко рањене пуцњима из ватреног оружја. Наведеном пресудом Окружног суда у Београду утврђено је да су припадници јединице „Шкорпиони“ деловали у резервном саставу Министарства унутрашњих послова Републике Србије и оружаних снага СРЈ, па је тужена одговорна за штету коју су тужилге претрпеле. Тужилга првог реда Саранда Богујевци, рођена 1985. године, погођена је 13 пута у руку, два пута у ногу и једном у леђа и као последицу рањавања има велике ожиљке на рамену и руци, трајно оштећен леви лакат и ослабљене су јој функције леве шаке. Као вероватна последица бројних трансфузија које је примила због рањавања, дијагностификован јој је Hepatitis C. Тужилга другог реда Јехона Богујевци, рођена 1988. године, погођена је у оба рамена, леву руку и леву ногу. Као последицу рањавања има велике ожиљке, делимичну покретљивост леве руке и оштећење функције рамена, као и непокретан зглоб руке. Тужилга трећег реда Лирие Богујевци, рођена 1990. године, рањена је у пределу врата, леђа, рамена и прстију. Као последицу рањавања има трајне ожиљке на врату и психичке тегобе као последицу преживљење трауме, у виду страха, несанице, лоше концентрације и отежане комуникације. Као последицу описаног догађаја тужилге су претрпеле материјалну и нематеријалну штету. Истакле су да су услед задобијених повреда и нарушеног здравља, потребе тужилга трајно повећане а могућности даљег развијања и напредовања знатно смањене.

Тужилге су у тужби предложиле да суд донесе пресуду којом ће обавезати тужену Републику Србију да свакој од тужилга на име накнаде материјалне штете услед телесне повреде и нарушења здравља, због трајно повећаних потреба и смањене могућности даљег развијања и напредовања плаћа новчану ренту у износу од по 40.000,00 динара месечно, коју ће тужена исплаћивати сваког првог до петог у месецу за текући месец; на име накнаде нематеријалне штете исплати укупан износ од по 3.500.000,00 динара и то: за претрпљене физичке болове износ од по 800.000,00 динара; за претрпљене душевне болове због умањења опште животне активности износ од по 800.000,00 динара; за

претрпљене душевне болове због наружености износ од по 600.000,00 динара; за претрпљене душевне болове због повреде права личности износ од по 500.000,00 динара и за претрпљени страх износ од по 800.000,00 динара.

Трошкове парничних трошкова су тражиле и висину определиле.

Законски заступник тужене је у одговору на тужбу и током поступка оспорио тужбу и постављени тужбени захтев у целости. Истакао је да тужена није одговорна за штету коју су тужиле претрпеле на начин описан у тужби, јер је догађај од 28.03.1999. године индивидуални акт појединца Саше Цвјетана који је због овог дела правоснажно осуђен на казну затвора, те је искључена одговорност државе за штету. Истакао је приговор застарелости потраживања наводећи да је протекао субјективни и објективни рок из члана 376 Закона о облигационим односима. Навео је да рок из члана 377 ЗОО тече само према учиниоцу кривичног дела а не и према осталим лицима, те би се исти могао применити само у односу на физичко лице Сашу Цвјетана које је починило кривично дело. Оспорио је висину тужбеног захтева наводећи да је тужбени захтев опредељен превисоко и противно члану 200 Закона о облигационим односима. Оспорио је и тужбени захтев за накнаду нематеријалне штете због повреде права личности наводећи да је исти садржан у захтеву за накнаду нематеријалне штете по свим траженим видовима јер повреда психичког и физичког интегритета представља повреду права личности.

Предложио је да суд одбије тужбени захтев као неоснован. Трошкове парничног поступка је тражио и исте је определио.

Међупресудом Вишег суда у Београду П бр.2142/10 од 13.09.2012. године у ставу првом утврђено је да је основано потраживање тужиле Саранде Богујевци за накнаду нематеријалне штете према туженој. Ставом другим изреке пресуде утврђено је да је основано потраживање тужиле Јехоне Богујевци за накнаду нематеријалне штете према туженој. Ставом трећим изреке пресуде утврђено је да је основано потраживање тужиле Лирие Богујевци за накнаду нематеријалне штете према туженој. Ставом четвртим изреке пресуде одлучено је да се застане са расправљањем о висини тужбеног захтева до правоснажности међупресуде. Ставом петим изреке пресуде одлучено је да ће о висини тужбеног захтева и о парничним трошковима суд одлучити коначном одлуком.

Решењем Вишег суда у Београду П бр.2142/10 од 05.02.2013. године одбијен је као неоснован предлог пуномоћника тужилца за доношење допунске међупресуде.

Решењем Апелационог суда у Београду Гж бр.2425/2013 од 02.04.2014. године укинута су међупресуда Вишег суда у Београду П бр.2142/10 од 13.09.2012. године и решење Вишег суда у Београду П бр.2142/10 од

05.02.2013. године и списи предмета враћени истом суду на поновно суђење.

Поднеском од 25.01.2018.године тужилге су објективно преиначиле тужбу и предложиле да суд донесе пресуду којом ће обавезати тужену да тужилгама на име накнаде штете исплати и то:

- тужилги првог реда Саранди Богујевци на име накнаде материјалне штете услед телесне повреде и нарушења здравља, због трајно повећаних потреба и смањене могућности даљег развијања и напредовања плаћа новчану ренту у износу од 60.000,00 динара месечно, коју ће тужена исплаћивати сваког првог до петог у месецу за текући месец; на име накнаде нематеријалне штете исплати укупан износ од 4.200.000,00 динара и то: за претрпљене физичке болове износ од 900.000,00 динара; за претрпљене душевне болове због умањења опште животне активности износ од 1.100.000,00 динара; за претрпљене душевне болове због наружености износ од 900.000,00 динара; за претрпљене душевне болове због повреде права личности износ од 500.000,00 динара и за претрпљени страх износ од 800.000,00 динара;
- тужилги другог реда Јехони Богујевци на име накнаде материјалне штете услед телесне повреде и нарушења здравља, због трајно повећаних потреба и смањене могућности даљег развијања и напредовања плаћа новчану ренту у износу од 60.000,00 динара месечно, коју ће тужена исплаћивати сваког првог до петог у месецу за текући месец; на име накнаде нематеријалне штете исплати укупан износ од 4.100.000,00 динара и то: за претрпљене физичке болове износ од 900.000,00 динара; за претрпљене душевне болове због умањења опште животне активности износ од 1.100.000,00 динара; за претрпљене душевне болове због наружености износ од 800.000,00 динара; за претрпљене душевне болове због повреде права личности износ од 500.000,00 динара и за претрпљени страх износ од 800.000,00 динара;
- тужилги трећег реда Лирие Богујевци на име накнаде материјалне штете услед телесне повреде и нарушења здравља, због трајно повећаних потреба и смањене могућности даљег развијања и напредовања плаћа новчану ренту у износу од 40.000,00 динара месечно, коју ће тужена исплаћивати сваког првог до петог у месецу за текући месец; на име накнаде нематеријалне штете исплати укупан износ од 3.700.000,00 динара и то: за претрпљене физичке болове износ од 900.000,00 динара; за претрпљене душевне болове због умањења опште животне активности износ од 800.000,00 динара; за претрпљене душевне болове због наружености износ од 700.000,00 динара; за претрпљене душевне болове због повреде права личности износ од 500.000,00 динара и за претрпљени страх износ од 800.000,00 динара.

Како су тужилъе поднеском од 25.01.2018. године објективно преиначиле тужбу, суд је сходно члану 199 и 200 Закона о парничном поступку донео одлуку као у ставу првом изреке пресуде.

Поступајући по налогу из Гж решења суд је сходно члану 398 Закона о парничном поступку у доказном поступку извео све предложене доказе па је након њихове оцене у смислу одредбе члана 8 Закона о парничном поступку одлучио као у изреци пресуде из следећих разлога:

Пресудом Окружног суда у Београду К бр.1823/04 од 17.06.2005.године окривљени Саша Цвјетан из Ветерника, раније осуђиван, оглашен је кривим што је на дан 28.03.1999. године, око 10,00 часова, у Подујеву, заједно са још неколико лица, сви припадници јединице „Шкорпиони“, у резервном саставу Министарства унутршњих послова Републике Србије и оружаних снага СР Југославије, за време рата између СР Југославије и коалиције Нато Пакта, и оружаног сукоба са припадницима наоружане организације тзв. „ОВК“, кршећи правила међународног права за време оружаног сукоба, према цивилном становништву албанске националности које није учествовало непосредно у непријатељствима, нечовечно поступао, те учествовао у повређивању телесног интегритета деце и вршењу убиства жена и деце и то на тај начин што су он и још неколико НН лица из јединице „Шкорпиони“, заједно, рафалном паљбом испалили више хитаца у групу жена и деце те је окривљени Саша Цвјетан са умишљајем лишио живота 14 лица, којом приликом су испалени хици погодили у тела и тиме повредили између осталог и Саранду Богујевци, Јахону Богујевци и Лирије Богујевци чиме је извршио кривично дело ратни злочин против цивилног становништва из члана 142 став 1 КЗ СРЈ те је осуђен на казну затвора у трајању од 20 година. Оштећени су упућени на парницу ради остваривања имовинско-правног захтева.

Пресудом Врховног суда Србије Кж I бр.1874/05 од 22.12.2005. године одбијене су као неосноване жалбе оптуженог Саше Цвјетана и његових бранилаца а пресуда Окружног суда у Београду К бр.1823/04 од 17.06.2005. године потврђена.

Читањем овереног превода извода из матичне књиге рођених, издатог од Уједињених нација-Привремене мисије УН на Косову дана 10.01.2007. године, за матично подручје општине Подујево, текући бр.32, утврђено је да је Саранда Богујевци, од оца Сафета и мајке Сале, рођена 12.06.1985. године.

Читањем овереног превода извода из матичне књиге рођених, издатог од Уједињених нација-Привремене мисије УН на Косову дана 10.01.2007. године, за матично подручје општине Подујево, текући бр.15, утврђено је да је Јехона Богујевци, од оца Селатина и мајке Шефкате, рођена 12.06.1988. године.

Читањем овереног превода извода из матичне књиге рођених, издатог од Уједињених нација-Привремене мисије УН на Косову дана 10.01.2007. године, за матично подручје општине Подујево, утврђено је да је Јехона Богујевци, од оца Селатина и мајке Шефкате, рођена 12.06.1990. године.

Читањем овереног превода са албанског језика отпусне листе са епикризом, Клиничко болничког центра Приштина, утврђено је да је Саранда Богујевци лечена од 22.06.1999. године до 28.06.1999. године, да је пацијенткиња на пријему свесна, оријентисана, комуницира, благо бледа, да је оперисана рука у добром стању и да је пацијенткиња отпуштена кући у добром здравственом стању.

Читањем овереног превода са енглеског језика мишљења и предвиђања Др J.S. Watson, специјалисте пластичне и реконструктивне хирургије, болнице Универзитета Јужног Манчестера, Одељења за опекотине, пластичну и реконструктивну хирургију од 16.05.2002. године, утврђено је да према мишљењу лекара специјалисте Саранда Богујевци има врло велики ожиљак на левој руци као последицу рањавања из ватреног оружја, који се више не може побољшати. Леви лакат јој је веома оштећен и вероватно ће се током живота погоршавати, а можда ће кроз неколико година бити потребно извршити замену зглоба лакта. Функције у левој шапи су веома слабе, само крајње сведен стисак. Шака јој је врло осетљива на повреду и потребно је да се пажљиво негује. Потребан јој је посао који не захтева много од леве руке. Лекар је изразио сумњу да ће у будућности доћи до било каквих промена у стању леве руке Саранде Богујевци.

Читањем овереног превода са албанског језика отпусне листе са епикризом, Клиничко болничког центра Приштина, утврђено је да је Јехона Богујевци лечена у периоду од 28.03.1999. године до 28.06.1999. године, да је доведена у клинику због повреда насталих од ватреног оружја, да постоје ране на левој подлактици и надлактици, које крваре.

Читањем овереног превода са енглеског језика мишљења и предвиђања Др J.S. Watson, специјалисте пластичне и реконструктивне хирургије, болнице Универзитета Јужног Манчестера, Одељења за опекотине, пластичну и реконструктивну хирургију од 16.05.2002. године, утврђено је да је Јехона Богујевци дана 10.09.1999. године пребачена у Уједињено Краљевство са ранама од метка задобијеним на левој руци, са проблемима као што суд велики телесни ожиљци и слабе функције у левој руци. Према мишљењу лекара специјалисте осетљивост и ткиву свих пет прстију леве руке код Јехоне Богујевци је нормална. Функције леве шаке су врло ограничене због слабе покретљивости рамена, лакта и шаке, али може да изврши сасвим добар стисак. У будућности се њене функције неће поправљати, нити погоршавати, већ ће остати у овом стању током читавог живота.

Читањем отпусне листе са епикризом, Клиничко болничког центра Приштина, утврђено је да је Лирије Богујевци лечена у периоду од

28.03.1999. године до 02.04.1999. године, да је доведена у клинику 24 сата након задобијене прострелне ране врата. Након урађених лабораторијских анализа и преоперативне припреме пацијенткиња је потвргнута хируршкој интервенцији дана 31.03.1999. године. Због инфекције и флегмоне врата која се јавила након операције, а како због ратног стања пацијенткињи на КБЦ Приштина није било могуће пружити адекватну негу, иста је ради даљег третмана упућена на Дечју Клинику у Тиршову у Београду.

Читањем отпусне листе са епикризом Дечје клинике у Београду, утврђено је да је Лирије Богујевци лечена од 02.04.1999. године до 01.10.1999. године, да је девојчица узраста 7 година примљена у клинику из Приштине где је пацијенту примарно збринута рана након 2-3 недеље од повреде. На Дечјој клиници у Београду тужилји је урађена дренажа ране, експлорација ране и реконструкција једњака. Констатовано је да се пацијенткиња храни на гастростому и предложено да се на наведени начин храни још 2-3 недеље по отпуштању из болнице.

Читањем овереног превода са енглеског језика извештаја Dr James Bruse, специјалисте дечје хирургије, Манчестерске Централне и Дечје Универзитетске болнице утврђено је да се истим потврђује да је Лирије Богујевци дана 30.11.1999. године примљена у Манчестерску Краљевску дечју болницу под његовим надзором. Историја стања пацијенткиње у коју му је омогућен увид преко преводиоца, показала је да је у болници у Београду Лирије Богујевци провела претходних шест месеци, након што је задобила повреде из ватреног оружја са десне стране врата. Посеђивала је претходну историју за четири хируршке интервенције у Београду, а тренутно храну добија гастроендоскопским путем. Била је у стању да у току дана узима мање комаде чоколаде оралним путем, али ништа више од тога, и очигледно је успевала да се налази са пљувачком. Прегледом је установљено да пацијенткиња говори нормално и да је у потпуности у покретном стању. Установљено је да има трагова зацељених рана од метака на дну врата са десне стране, са запаљеним подручјем површине отприлике 3-4 цм. Имала је ожиљак са леве стране врата који се добро зацелио. Гастроендоскопска цевчица се налазила на месту. Даном 04.11.2009. године је подвргнута оралном прегледу, којим је утврђено да је цервикално ждрело екстремно неправилно са закрчењима и најмање два краћа сегмента али да није примећено задржавање течности нити је опажено цурење. Даном 11.11.2009. године је подвргнута ендоскопском прегледу једњака и ларингоскопском прегледу ждрела. Овај поступак је извршен у Манчестерској Краљевској дечјој болници уз асистенцију специјалисте ОРЛ хирургије Dr Rothera. Након периода посматрања, даном 20.01.2000. године предузет је хируршки захват на једњаку и извршена примарна анастомоза путем реза на врату. Пацијенткињи је после овог захвата био потребан период интензивне неге и помоћи, али се током наредних неколико недеља постепено опоравила и 03.04.2000. године била довољно добро да буде отпуштена кући. Пацијенткиња се за време боравка у болници, жалила на непријатан осећај у левом стопалу и

пратећу слабост. Међутим, детаљним неуролошким прегледом нису утврђени никакви разлози за то. Током њеног боравка у Манчестерској Централној и Дечјој Универзитетској болници, пацијенткињу је прегледао стручни тим са клиничке психологије, као и стручни тим са психијатрије, како би разговарали о психолошким траумама.

Увидом у фотографије на којима се налази тужиља трећег реда Лирие Богујевци, достављене уз поднесак тужиља од 09.10.2008. године, утврђено је да су код тужиље видљиви ожици на предњој и задњој страни врата.

На околност рањавања тужиља и последица претрпљеног догађаја по тужиље суд је саслушао тужиље Саранду Богујевци, Јехону Богујевци и Лирие Богујевци.

Из исказа **тужиље САРАНДЕ БОГУЈЕВЦИ** саслушане у својству парничне странке утврђено је да је имала 13 година када се десио штетни догађај. Дана 28.03.1999. године у јутарњим сатима наоружана лица у маскарним униформама ушла су у двориште у којем се и она налазила. Дошло је до рафалне паљбе према групи жена и деце из њене породице Богујевци, породице Дулићи и Лугалију. Тада је погинуло 14 лица а међу њима жене и малолетна деца. Том приликом задобила је прострелне ране на нози, рамену и левој руци. Најтежа је била повреда леве руке која је и оставила трајне последице. Истог дана након повређивања пребачена је у приштинску болницу. У болници је била од 28.03.1999. године па до јуна 1999. године. Након доласка НАТО трупа на Косово, њихови лекари су преузели њено лечење у Косову Пољу а затим у Липљану. У септембру месецу 1999. године их је британски КФОР, на иницијативу једног британског лекара који је лично био заинтересован да их лечи, пребацио у Енглеску у Манчестер где су наставиле лечење. У Енглеској је имала пет хируршких интервенција све на левој руци. Прва операција је трајала 12 до 13 сати а наредне операције су трајале краће. Трпела је неподношљиве физичке болове. Покретљивост леве руке јој је ограничена. Мислила је да неће преживети тај догађај. Мајка и два брата су настрадали у том догађају што је и видела. Данас живи у Манчестеру са оцем и рођацима од стрица. У Манчестеру се и школовала. Била је уплашена, и страховала за сопствено здравље и за исход лечења. Неколико пута је ишла у салу, али се не сећа шта су јој радили а када се пробудила видела је да јој је увијена рука или нога. Сваки пут када се будила из анестезије било је нешто ново у погледу њеног лечења. Чак јој се и медицинска сестра обратила у болници речима "знаш, твој опоравак не иде како треба, ампутираћемо ти руку". Осећала је страх и по изласку из болнице и није знала како ће се све завршити. Тај страх по изласку из болнице трајао је дуго, све до њиховог одласка у Енглеску и тада су јој рекли да ће преживети и да од овога неће умрети, али да ће имати трајне последице и да је од тада то њена реалност. У Енглеској су се смењивали лекари и свако је имао различито мишљење. Неколико пута јој је речено да ће имати трајне последице, али у то није желела да верује, ни тада ни

данас. Нада се да ћу у једном тренутку имати добру интервенцију, да ће моћи да користи руку. И дан данас осећа страх. Посећивала је неуропсихијатра у Енглеској и узимала антидепресиве, имала је несаницу и кошмаре. Када пролази поред места где се десио штетни догађај та слика јој се враћа. У Енглеској је и најситнија ствар и најобичнији мирис подсети на место где се десио штетни догађај. Тренутно не пије лекове за смирење и задње две до три године није ишла код неуропсихијатра а данас има проблем са концентрацијом. У различитим ситуацијама другачије реагује. Бави се уметношћу односно ради са људима који су уметници. Не може да помера леву руку. Волела би да да максимум у послу али јој се дешава да крене бол из предела рамена ка руци. Нико јој никада није рекао да нешто не сме да ради када је ишла на терапије, али и сама зна шта може а шта не може да ради. Не може да савија и исправља руку, да среди нокте. Болови су били јаки док је била у болници у Приштини, с тим да су они нестајали када би добила анестезију. По изласку из болнице болови су били истог интензитета али је терапија била делотворнија па су и болови били мањи због те терапије. И данас има болове, то зависи од промене времена, али константно има болове у пределу врата, па се тај бол спушта низ руку. Не може да помера прсте леве руке. Могуће да ће имати још неку операцију јер јој отиче рука. Дешавало се да неко стане и загледа и пита шта се десило са њеном руком. Доста људи има предрасуде када је види како изгледа, јер поред деформитета руке, по телу има доста видљивих последица, тако да је то све велика непријатност. Чекале су окончање кривичног поступка да би се обратиле суду за накнаду штете.

Из исказа **тужиље ЈЕХОНЕ БОГУЈЕВЦИ** утврђено је да је имала 11 година када се десио штетни догађај од 28.03.1999. године у Подујеву. Погођена је из аутоматског оружја. Пребачена је у приштинску болницу где је лечена до септембра 1999. године а касније је пребачена у Манчестер где је настављено лечење. Рањена је у леву ногу, руку и оба рамена. У болници у Приштини је имала једну хируршку интервенцију, једну у болници КФОР-а у Липљану, а остале у болници у Енглеској у Манчестеру. Оперисана је 6 до 7 пута. Од последица рањавања јој је оштећено раме, леву руку може да подиже само хоризонтално али не може да подигне изнад водоравног положаја. Веома тешко помера прсте и мора да води рачуна како покреће прсте. Трпела је јаке физичке болове, није осећала целу леву страну, руку и ногу, а трпела је и болове приликом хируршких интервенција. Страховала је да ли ће преживети. Данас када из Енглеске дође у кућу у Подујево, увек се сети тог догађаја, пријатеља, рођака и осталих који су том приликом страдали. Када је у Енглеској пријатељи питају за ожиљке на руци, сваки пут јој се врати слика тог дана и самог догађаја. Прогањају је слике догађаја. У Енглеској живи са оцем, његовом супругом, сестром и два брата. У критичном догађају су јој погинули мајка, баба, два брата од стрица и сестра. Графички је дизајнер и леву руку врло мало користи. Када користи рачунар углавном користи десну руку. Када носи краћу одећу, људи је увек питају за ожиљке. Та питања јој стварају непријатност и приликом објашњавања увек јој се враћају слике и последице рањавања. Осећала

је огроман страх. У болници у Приштини је била у соби са својом сестром овде тужиљом првог реда. Није могла да хода. Нико од лекара јој није рекао шта јој је рађено. Плашила се за своје здравље, а тај страх је постојао и по изласку из болнице и завршетку рата. Није знала шта је све пила од лекова. После рата су јој давали лекове за смирење, али се трудила да их не пије, јер су јој само тренутно помагали. После би се осећала још горе. Имала је проблеме са спавањем, несаницом, кошмарима, све јој се враћало. Данас има 28 година и на све то је осетљива. По изласку из болнице имала је операцију у енглеском кампу, а по одласку у Манчестер имала је још три до четири операције. Данас је удата, нема деце, а по занимању је графички дизајнер. Страхове од штетног догађаја и данас носи у себи и живи са тим, а највећи страх осећа због руке, пита се како даље, да ли ће је и даље овако болети, односно функционисати. Више није тако млада и другачије размишља о свему овоме. Осетљивија је, самим тим је и психичко стање је другачије. Не узима лекове за смирење, већ само лекове против болова. Раније је одлазила код психијатра. Осећала је велике болове за време боравка у болници. Била је непокретна. Болови су били највише у левој руци и у левој нози. Болове је осећала и по изласку из болнице, али у мањој мери, због узимања терапије. После сваке операције болови су били све лакши и лакши. Данас болове осећа три до четири пута недељно. Лекари су јој рекли да не може да подиже ништа тешко. Приликом аплицирања за посао у Енглеској је обавезно изјашњавање о евентуалном здравственом проблему, па је и сама сваки пут наводила свој здравствени проблем. Као графички дизајнер ради на компјутеру, али када треба да фотографише неку собу, мора да ангажује пратиоца који ће да носи фотоапарат. У школи није радила физичко. Не може да кува и да спрема по кући. Удата је али нема децу.

Из исказа **тужиље ЛИРИЈЕ БОГУЈЕВЦИ** утврђено је да је имала 8 година када се десио штетни догађај. Након рањавања је пребачена у болницу у Приштини где је била хоспитализована две недеље. Као последицу рањавања је имала повреду од метка на грлу. Био јој је исечен врат и повређен једњак. Из приштинске болнице пребачена је у Београд где је на лечењу провела 9 месеци. Након тога је пребачена у Манчестер. У Србији је имала 4 операције, у Енглеској још три. Годину дана није могла да једе, већ јој је била уграђена цевчица преко које се хранила. Данас се осећа добро. Ожиљци су видљиви, људи се понашају чудно, загледају је и то јој ствара осећај нелагодности и враћа јој слике тог догађаја. Трпела је велике физичке болове. Трагови на врату су видљиви и остаће за цео живот. Страховала је да ли ће уопште преживети. У критичном догађају погинули су јој мајка, два брата од стрица, баба, сестра, стрина и тетка. У болници у Београду је на лечењу провела 6 месеци. Извађен јој је метак из врата и извршена реконструкција једњака. И данас храну не може да гута нормално већ је узима у малим залогајима. Била је дете и имала је страх да ће умрети од глади. Није знала где јој је породица. По отпуштању из болнице у Београду, преко Црвеног крста је отишла на Косово где се задржала месец дана, а потом је отишла у Манчестер. По доласку на Косово

примили су је ујаци, обзиром да никог блиског није имала. Након штеног догађаја је постала осетљивија, не подноси стрес, не може да борави у просторији где има више људи, смета јој бука. Није била код психијатра, јер када прича о критичном догађају, осећа се горе. Не осећа велике болове али не може да се храни. Једе кашасту храну. Запослена је и ради канцеларијски посао. Највише јој смета што је људи питају за ожиљке који су видљиви на врату и када прича њој се све то враћа. Може физички да обавља послове, али има проблеме у пределу врата, јер јој је одатле извађен метак. Понекад јој се укочи врат и док пије воду осећа како док јој вода пролази кроз тело. И ван посла се крије, носи шал, да би избегла сва та питања.

Исказима тужилца суд је поклатио веру у потпуности, налазећи да су били јасни, убедљиви, међусобно сагласни и сагласни осталим изведеним доказима.

На околност интензитета и трајања претрпљених физичких болова код тужилце Лирие Богујевци суд је извео доказ вештачењем преко судског вештака специјалисте оториноларингологије Др Предрага Станковића.

Читањем налаза и мишљења **судског вештака Др Предрага Станковића** специјалисте оториноларингологије од 14.12.2016. године утврђено је да су повреде десне стране врата, доњег спрата ждрела и једњака, које је Лирие Богујевци задобила из ватреног оружја 28.03.1999. године успешно санирале и да нема података о компромитованој респираторној, деглутацијској и фонацијској функцији. Вештак је на основу медицинске документације у списима предмета и прегледа тужилце закључио да је Лирие Богујевци трпела физички бол изузетног интензитета 24 сата до хоспитализације. Након спроведене терапије трпела је бол средњег интензитета још 1-2 дана. Обзиром да дисајна, деглутацијска и фонацијска функција нису битно компромитоване, судски вештак је мишљења да са оториноларинголошког аспекта код тужилце Лирие Богујевци не постоји умањење опште-животне активности.

Судски вештак за област оториноларингологије Предраг Станковић је у свом налазу навео да су повреде које су задобиле тужилце Саранда и Јехона Богујевци изван оториноларинголошке регије.

На околност претрпљеног страха код тужилца суд је извео доказ вештачењем од стране судског вештака за област психијатрија Др Бранислава Филиповића.

Читањем налаза и мишљења **судског вештака психијатра Др Бранислава Филиповића** од 14.12.2016. године утврђено је да је судски вештак на основу психијатријског прегледа тужилца и документације у списима предмета утврдио да је тужилца првог реда Саранда Богујевци као последицу штетног догађаја од 28.03.1999. године трпела примарни страх високог интензитета у виду страха за живот, свега неколико минута

до рањавања, када је изгубила свест. Судски вештак је мишљења да тужилца због губитка свести није видела ликвидацију мајке. Секундарни страх средњег интензитета због могућих компликација и неизвесности због мајчине смрти трпела је до збрињавања у Приштини, после чега је наступио секундарни страх ниског интензитета у виду забринутости због дужине лечења и његовог исхода. Због добре услуге и подршке болничког особља и особа из околине није трпела терцијерни страх. Страх није оставио далекосежне последице на психички живот тужилце првог реда. У психичком статусу констатује се конверзивна реакција индиферентности према догађају који је изазвао смрт мајке, што није последица страха већ одбрамбена реакција негације поменутог догађаја. Ова појава нема дубљи траг у нарушавању свакодневног функционисања тужилце првог реда.

Тужилца другог реда Јехона Богујевци је као последицу штетног догађаја од 28.03.1999. године трпела примарни страх високог интензитета у виду страха за живот, свега неколико минута до рањавања, након чега је изгубила свест. Вештак је мишљења да тужилца због губитка свести није видела ликвидацију мајке. Секундарни страх средњег интензитета због могућих компликација и незвесности због мајчине смрти трпела је до збрињавања у Приштини, после чега је наступио секундарни страх ниског интензитета у виду забринутости због дужине лечења и његовог исхода све до одласка у Манчестер 2000. године. Због добре услуге и подршке болничког особља и особа из околине није трпела терцијерни страх. Страх није оставио далекосежне последице на психички живот тужилце другог реда.

Тужилца трећег реда Лирие Богујевци као последицу штетног догађаја од 28.03.1999. године трпела је примарни страх високог интензитета у виду страха за живот, свега неколико минута након рањавања, када је изгубила свест. Вештак је мишљења да тужилца због губитка свести није видела ликвидацију мајке што једино правда ову врсту реакције. Секундарни страх средњег интензитета због могућих компликација и незвесности за даљу судбину због мајчине смрти трпела је до збрињавања у Приштини, после чега је наступио секундарни страх ниског интензитета у виду забринутости због дужине лечења и његовог исхода. Терцијерни страх ниског интензитета у виду зазирања од могућих компликација на једњаку и ждрелу трпела је све до санације 2009. године. Страх није оставио далекосежне последице на психички живот тужилце трећег реда. У психичком статусу констатује се конверзивна реакција индиферентности према догађају који је изазвао смрт мајке, што није последица страха већ одбрамбена реакција негације поменутог догађаја. Ова појава нема дубљи траг у нарушавању свакодневног функционисања тужилце трећег реда. Стиче се утисак могуће дисимулације тегоба, због генерално уздржаног става према лекаrima-вештацима медицинске струке.

Вештак је навео да је највећи проблем процене психичког стања све три тужилце временска дистанца од догађаја до тренутка процене психичког

стања. Тужилъе немају нити су имале примарни страх за живот нити сепарациони страх у тренутку мајчине смрти из разлога што су вероватно изгубиле свест у моменту рањавања и нису могле да виде или да буду потпуно свесне убиства њихових мајки. Све три су имале добру подршку околине од школе до радних места, породица које су се налазиле у Манчестеру у центру за прихват. Деца доживљавају трауматична искуства другачије него одрасли, те су подложнији хроничним траумама а акутне брзо потискују. Приликом прегледа тужилъа у Манчестеру требало је тужилъе тестирати путем Упитника о ратним траумама детета (Child War Trauma Questionnaire), који представља златни стандард у дијагностици јер би на тај начин били сачувани подаци од пре 16 година, који би у овом тренутку били драгоцени. У конкретном случају, последица губитка свести због рањавања и недостатка визуелног сећања на смрт мајке и браће, могла је утицати на негацију ("нисмо видели, дакле није се десило"). Страх није оставио битније последице на психички живот тужилъа.

Читањем **усаглашеног мишљења** судских вештака Др Предрага Станковића и Др Бранислава Филиповића од 14.12.2016. године, утврђено је да су вештаци мишљења да код тужилъа није дошло до укупног умањења општих животних активности у укупном проценту, са оториноларинголошке и психијатријске стране.

Изјашњавајући се на налаз и мишљење судског вештака Предрага Станковића тужилъе су у поднеску од 30.12.2016. године истакле да је непрецизан и нејасан закључак вештака "да је тужилъа Лирие Богујевци трпела бол изузетног интензитета 24 сата до хоспитализације, а након спроведене терапије бол средњег интензитета још 1-2 дана" јер је нејасно шта је вештак подразумевао под термином "после спроведене терапије" имајући у виду да код тужилъе трећег реда терапија није била једнократна обзиром да је тужилъа провела у болницама дужи временски период и имала више хируршких интервенција. Навеле су да је из налаза и мишљења вештака нејасно ког интензитета и у ком трајању је тужилъа трпела физичке болове током лечења. Тужилъа трећег реда је најпре хоспитализована у Приштини, након чега је у Дечјој Клиници у Београду провела 6 месеци током којих је имала више хируршких интервенција. Након тога је хоспитализована у Манчестеру где је провела 4 месеца, где су поред бројних прегледа изведени и додатни хируршки захвати. Тужилъи је у Београду рађена реконструкција једњака а храну је сво време и за време хоспитализације у Манчестеру примала гастроендоскопским путем. Обавеза вештака је била да детаљно, јасно и прецизно наведе врсту и трајање физичких болова након рањавања, током хоспитализација и лечења и у периоду опоравка, што судски вештак није учинио. Постојећи закључак вештака је нејасан јер из иостог произилази да је тужилъа физичке болове трпела само до хоспитализације као и 1-2 дана након спроведене терапије, иако је тужилъа 10 месеци била хоспитализована и током тог периода имала бројне хируршке интервенције. Судски вештак је констатовао да код тужилъе Лирие Богујевци на врату постоје "ожилъци и дефекти оба

стерноклеидомастоидна мишића” али је пропустио да у свом мишљењу да закључак у погледу степена наружености код тужиле трећег реда. У погледу умањења ОЖА код трећетужиле вештак је навео да дисајна, деглутацијска и фонацијска функција ”нису битно компромитоване” те да са ОРЛ становишта не постоји умањење ОЖА код тужиле. Навеле су да је, обзиром на озбиљност повреда код трећетужиле и бројне хируршке интервенције на које указују лекарски налази, потребно да вештак детаљно образложи констатацију да наведене функције код тужиле трећег реда ”нису битно компромитоване” те да достави стручан и објективан налаз са образложењем у погледу ОРЛ здравља тужиле трећег реда и њеног садашњег здравственог стања, те у погледу умањења ОЖА.

Изјашњавајући се на налаз и мишљење судског вештака за област психијатрије Бранислава Филиповића у погледу интензитета и трајања претрпљеног страха, тужиле су навеле да је закључак вештака да су све три тужиле трпеле примарни страх високог интензитета у виду страха за живот ”неколико минута до рањавања” у супротности са чињеничним стањем, обзиром да су тужиле одведене у двориште куће друге породице, да су се налазиле у групи жена и деце међу којима су били и најближи чланови њихових породица, да је у њих било уперено аутоматско оружје те да су након тога на целу групу испаљени хици из аутоматског оружја. Страх за живот је према околностима случаја морао постојати не само у тренутку рањавања, већ и касније, па је неопходно да судски вештак у односу на ове чињенице прецизира дужину трајања примарног страха. У погледу секундарног страха вештак је навео да су све три тужиле трпеле секундарни страх средњег интензитета због могућих компликација и неизвесности због мајчине смрти до збрињавања у Приштини, као и секундарни страх ниског интензитета у виду забринутости због дужине лечења и његовог исхода, али у налазу није прецизирано трајање секундарног страха. У погледу терцијерног страха вештак је навео да тужилца првог и другог реда нису трпеле ”терцијерни страх због доброг супорта билничког особља” па је потребно да вештак појасни ове наводе и како је дошао до таквог закључка. Насупрот наводима из налаза, вештак је у општем закључку навео ”да ниједна од тужилца нема нити је имала примарни страх за живот” јер су ”вероватно изгубиле свест у моменту рањавања” па је неопходно да вештак појасни ове контрадикторности. У погледу навода судског вештака везано за непостојање умањења ОЖА са неуросихијатријске стране код тужилца ”да страх код тужилца није оставио далекосежне последице на психички живот, те да се у психичком статусу констатује конверзивна реакција индиферентности према догађају који је изазвао смрт мајке, што није последица страха већ одбрамбена реакција негације поменутог догађаја”, тужиле су истакле да је судски вештак, поред чињенице да су тужиле у критичном догађају изгубиле мајке, морао имати у виду да су тужиле као жртве ратног злочина преживеле стрељање, што је морало оставити последице у сфери психичке равнотеже. У општем закључку вештак је навео да су деца подложнија хроничним траумама, па су ови наводи контрадикторни истовременом

закључку вештака да код тужилца страх није оставио "битније последице по њихов психички живот".

На околност претрпљених физичких болова код тужилца суд је извео доказ и вештачењем путем судског вештака ортопеда-трауматолога Слободана Поповића.

Читањем налаза и мишљења судског вештака **ортопеда-трауматолога Слободана Поповића** од 31.01.2017. године утврђено је да је према доступној медицинској документацији Саранда Богујевци у критичном догађају од 28.03.1999. године задобила телесне повреде у виду прострелне ране у пределу надлактице, лево, левог лакта, леве подлактице и у пределу леђа, оштећење надлактичне артерије у пределу лакатне јаме лево, пресецање средишњег нерва лево, прелом надлактичне кости лево. Од тренутка повређивања па у наредних 4 дана тужилца Саранда Богујевци је трпела болове јаког интензитета. После тог периода је трпела болове средњег интензитета у трајању од 60 дана. Након тог периода болови су прешли у болове слабог интензитета и трајали су у наредних 120 дана. Тужилца и сада трпи болове слабог интензитета повремено. Код тужилце Саранде Богујевци са ортопедско трауматолошке стране постоји умањење опште животне активности и оно у процентима износи 45%. Умањење ОЖА огледа се у тешком губитку функције леве шаке, при чему се прсти налазе згрчени у шаци, активни стисак шаке у песницу се не изводи, док се активно покрети другог до петог прста не изводе. Покрети палца са леве стране шаке су минимални, при чему је ослабљена мишићна снага леве шаке, ограничени су покрети у левом лакту, левом ручном зглобу, постоје клинички знаци парализе средишњег нерва леве шаке. Због наведеног, смањена је толеранција на сва тешка физичка оптерећења и напрезања, дизање и ношење терета, као и све активности које подразумевају функцију леве шаке у смислу обављања личне хигијене, припремања obroка и слично, па су функције левог горњег екстремитета трајно смањене. Због наведеног ожиљка код тужилце постоји наруженост тешког степена, која се огледа у наведеним ожиљцима, деформитету леве шаке, где се прсти налазе у згрченом положају у шаци, због пресецања средишњег нерва, што узрокује наведени деформитет који је видљив за околину.

Тужилца Јехона Богујевци је према доступној медицинској документацији задобила телесне повреде у виду прострелне ране у пределу надлактице, лево са пресецањем надлактичне артерије, прострелне ране левог рамена са преломом лопатичне кости лево, прострелну рану леве подлактице са преломом жбичне кости лево и дефектом коже и дефетком мишића опружача и прегибача у пределу подлактице лево, пресецање средишњег нерва лево, прострелне ране у пределу потколенице лево са преломом лишњачне кости лево. Од тренутка повређивања па у наредних 4 дана тужилца Јехона Богујевци је трпела болове јаког интензитета. После тог периода је трпела болове средњег интензитета у трајању од 60 дана. После тога, болови су прешли у

болове слабог интензитета и трајали су у наредних до 120 дана. Тужилџа и сада трпи болове слабог интензитета, повремено. Код тужилџе Јехоне Богујевци са ортопедско трауматолошке стране постоји умањење опште животне активности и оно у процентима износи 40%. Умањење ОЖА огледа се у ограниченим покретима у левом рамену, ограниченим покретима у левом лакту, покрети у левом ручном зглобу се не изводе, покрети палца леве шаке се не изводе. Због наведеног, смањена је толеранција на сва тешка физичка оптерећења и напрезања, дизање и ношење терета, као и све активности које подразумевају функцију леве шаке у смислу обављања личне хигијене, припремања obroка и слично. Функције левог горњег екстремитета су трајно умањене. Због наведеног оживља код тужилџе постоји наруженост средњег степена, близу тешком степену наружења, која се огледа у наведеним оживљцима, као и деформитету у пределу леве подлактице.

Тужилџа Лирие Богујевци је према доступној медицинској документацији задобила са ортопедске стране телесне повреде у виду прострелне ране у пределу врата, надлактице и паравертебрално десно. Од тренутка повређивања са ортопедске стране у наредних 2 дана тужилџа Лирије Богујевци је трпела болове јаког интензитета. После тог периода је трпела болове средњег интензитета у трајању од 15 дана након чега су болови прешли у болове слабог интензитета и трајали у наредних до 30 дана. Тужилџа и сада трпи болове слабог интензитета, повремено. Код тужилџе Лирие Богујевци са ортопедске стране не постоји умањење опште животне активности. Због оживља у пределу врата код тужилџе постоји наруженост лаког степена.

Ради утврђивања чињенице да ли је код тужилџа услед задобијених повреда наступила потпуна или делимична неспособност за рад те да ли су услед задобијених повреда потребе тужилџа трајно повећане а могућности њиховог даљег развијања и напредовања трајно смањене, суд је извео доказ вештачењем преко сталног судског вештака за област медицине рада Др Николе Торбице.

Читањем налаза и мишљења **сталног судског вештака медицине рада Др Николе Торбице** од 31.01.2017. године утврђено је да је судски вештак на основу увида у списе предмета, медицинске документације и прегледа тужилџа утврдио да је код тужилџе Саранде Богујевци нарушеност физичког здравља услед претрпљених повреда представљена тешким губитком функције леве шаке, ограничењем покрета у левом ручном зглобу и левом лакту. Виталне функције (дисање, рад срца, гутање итд) нису компромитоване. Очекивана дужина живота није измењена. Наруженост душевног здравља није таквог степена да омета свакодневно функционисање у породичном и радном окружењу. Није потребна туђа нега ради задовољена основних животних потреба. Трајно повећане потребе у смислу члана 195 ЗОО постоје по основу трошкова за повремене физикалне третмане за леву руку, чија је сврха умањивање болова и отицања као и превенција прогресије контрактура зглобова леве руке. Код тужилџе првог реда постоји

умањење опште радне способности, пропорционално умањењу животне ативности. Међутим, професионална радна способност није значајније смањена. То проистиче из чињенице да је до предметног повређивања дошло у детињству, пре избора животног позива, па се тужилца школовала у правцу занимања у којем њено телесно оштећење неће битније утицати на радни капацитет. У складу са тим, судски вештак је мишљења да код тужилце првог реда нису смањене могућности даљег развијања и напредовања у смислу чл.195 ЗОО.

Код тужилце Јехоне Богујевци нарушеност физичког здравља услед претрпљених повреда представљена је ограниченим покретима у левом рамену и левом лакту, немогућношћу покрета у левом ручном зглобу и непокретношћу левог палца. Виталне функције (дисање, рад срца, гутање, итд.) нису компромитоване. Очекивана дужина живота није измењена. Наруженост душевног здравља није таквог степена да омета свакодневно функционисање у породичном и радном окружењу. Није потребна туђа нега ради задовољена основних животних потреба. Трајно повећане потребе у смислу члана 195 ЗОО постоје по основу трошкова за повремене физикалне третмане за леву руку, чија је сврха умањивање болова и отицања као и превенција прогресије контрактура зглобова леве руке. Код тужилце другог реда постоји умањење опште радне способности, пропорционално умањењу животне ативности. Међутим, професионална радна способност није значајније смањена. То проистиче из чињенице да је до предметног повређивања дошло у детињству, пре избора животног позива, па се тужилца школовала у правцу занимања у којем њено телесно оштећење неће битније утицати на радни капацитет. У складу са тим, судски вештак је мишљења да код тужилце првог реда нису смањене могућности даљег развијања и напредовања у смислу чл.195 ЗОО.

Код тужилце Лирие Богујевци нарушеност физичког здравља услед претрпљених повреда практично не постоји. Виталне функције (дисање, рад срца, гутање итд) нису компромитоване. Очекивана дужина живота није измењена. Наруженост душевног здравља није таквог степена да омета свакодневно функционисање у породичном и радном окружењу. Није потребна туђа нега ради задовољена основних животних потреба. Трајно повећане потребе у смислу члана 195 ЗОО не постоје. Код тужилце треће реда не постоји умањење ни опште ни професионалне радне способности па у складу са тим код тужилце трећег реда нису смањене могућности даљег развијања и напредовања у смислу чл.195 ЗОО.

Читањем **усаглашеног налаза и мишљења** судских вештака Слободана Поповића, ортопеда-трауматолога и Николе Торбице, судског вештака за област медицине рада од 31.01.2017. године утврђено је да су вештаци сагласни да код тужилце Саранде Богујевци са ортопедско-трауматолошке стране постоји умањење опште животне активности од 45%, код тужилце Јехоне Богујевци са ортопедско-трауматолошке стране постоји умањење опште животне активности од 40% док код тужилце

Лирие Богујевци са ортопедске стране не постоји умањење опште животне активности.

Тужилъе нису имале примедби на налаз и мишлъење судског вештака вештака ортопеда-трауматолога Др Слободана Поповића.

У погледу налаза мишлъења судског вештака за област медицине рада Николе Торбице тужилъе су у поднеску од 22.02.2017. године истакле да је у налазу и мишлъењу судски вештак констатовао да код тужилъа првог и другог реда поред трајно повећаних потреба, постоји умањење опште радне способности пропорционално умањењу животне активности а затим навео и да "професионална радна способност није значјаније смањена због тога што су се тужилъе школовале у правцу занимања у којем њихово телесно оштећење неће битније утицати на радни капацитет, те им стога нису смањене могућности даљег напредовања и развијања". Истакле су да је потребно да судски вештак појасни наведене противречности посебно имајући у виду нарушеност физичког здравља коју је констатовао код тужилъа – да код тужилъе првог реда постоји тежак губитак функције леве шакe, ограничење покрета у левом ручном зглобу и левом лакту, а код тужилъе другог реда ограничење покрета у левом рамену и лакту, немогућност покрета у левом ручном зглобу и непокретност левог палца. У погледу тужилъе трећег реда Лирие Богујевци, тужилъе су истакле да је потребно да најпре вештак ОРЛ струке достави допуну свог налаза како би судски вештак из области медицине рада могао да сагледа комплетну здравствену слику тужилъе.

Изјашњавајући се на примедбе тужилъа судски вештак за област психијатрије Бранислав Филиповић је у поднеску од 27.02.2017. године навео да се највећи део примедаба тужилъа односи на претрпљени страх, који је предмет процене вештака и приликом чијег утврђивања је избегавао шпекулације. Штетни догађај се догодио 17 година пре вештачења и немогуће је дати временски недвосмислену процену претрпљеног страха. Време трајања одвођења у двориште не може спадати у примарни страх, јер је у питању неизвесност а не непосредни страх за живот који се манифестовао тек онда када је постало јасно шта ће се догодити. Тренутком губитка свести престао је примарни страх, како се то уобичајено вештачи. Временска дистанца не дозвољава да се прецизно изјасни о трајању секундарног страха. Квалитет сећања за то време се мења, могућа је појава парамнестичких феномена, односно појаве "искривљеног сећања" које је уобичајено нарочито у трауматичних искуствима. Терцијерни страх је обично ниског интензитета и не јавља се код свих у истој форми и интензитету. Тужилъе су имале среће да због квалитетног лечења избегну појаву терцијерног страха пре свега због психичке потпоре коју су имале у особљу установа у којима су боравиле. И сам је изненађен феноменом емоционалне дистанце у односу на трауматичан догађај какав у својој 20-годишњој пракси још није срео. Чињеница да све три тужилъе нормално функционишу у својим социјалним срединама, те да се не уочавају проблеми ни у вољној ни у нагонској сфери, карактеристични за последице трауматизујућих

догађаја, уверава га да претрпљени страх после 17 година нема својих реперкусија на психички живот тужилца.

Изјашњавајући се на примедбе тужилца судски вештак Никола Торбица је у поднеску од 13.03.2017. године навео да је штета услед нарушености физичког здравља код тужилца првог и другог реда представљена видовима нематеријалне штете, као и трајно повећаним потребама због медицинских трошкова, а не материјалном штетом због умањења радне способности. У конкретном случају умањење опште радне способности није релеванто јер не узрокује штету, зато што тужилце имају своје квалификације стечене школовањем и одговарајуће запослење. Посао успешно обављају, те умањење професионалне радне способности практично не постоји како је и наведено у основном налазу. Могућност даљег развијања и напредовања у смислу чл.195 ЗОО односе се искључиво на сферу радног ангажовања. У складу са наведеним као и чињеницу да су код тужилце очуване функције чула и когнитивне и интелектуалне функције, не постоје никакве препреке да оне усвајају нова знања и вештине и напредују на послу. Чињеница да су тужилце уписале и завршиле школовање и добиле посао који успешно обављају јесте неспорни доказ њиховог развијања и напредовања. Вештак је навео да је комплетну здравствену слику тужилце трећег реда сагледао у потпуности јер је непосредни лекарски преглед тужилца извршен комисијски те је лично присуствовао детаљном ОРЛ испитивању тужилце трећег реда па допунски налаз ОРЛ вештака неће условити промену његовог мишљења.

Изјашњавајући се на примедбе тужилца судски вештак Предраг Станковић је у поднеску од 11.12.2017. године истакао да је налаз и мишљење дао на основу увида у списе предмета, достављену медицинску документацију, на основу стручно-емпиријских чињеница и обављеног субспецијалистичког прегледа. У налазу и мишљењу је јасно навео да је Лирие Богујевци трпела бол изузетног интензитета 24 сата до хоспитализације, а након спроведене терапије бол средњег интензитета још 1-2 дана. Под тим је подразумевао да се у свакој здравственој установи спроводи између осталог поред неге болесника и антибиотска, антитетанусна и аналгетска терапија. У погледу навода пуномоћника тужилце да је тужилца Лирие Богујевци провела у болницама дужи временски период и имала више хируршких интервенција, вештак је навео да из достављене медицинске документације која се налази у списима предмета није пронашао описе тих хируршких интервенција. Хируршке интервенције се изводе у анестезији, када пацијент не осећа бол и терапија против евентуалних болова се спроводи још 1-2 дана након интервенције. У погледу степена наружености тужилце Лирие Богујевци, истакао је да је у отпусној листи Клиничко Болничког центра Приштина и отпусној листи Дечје Клинике у Београду не помиње наруженост тужилце. Ожиљне промене на врату је констатовао и описао током обављања субспецијалистичког прегледа коме су присуствовали вештаци проф др Бранислав Филиповић и Др Никола Торбица као и пуномоник тужилца. Вештак је навео да се степен

наружености не добија простим сабирањем већ узимањем свих фактора који утичу на животну активност тужиле, како је наведено у усаглашеном мишљењу. Истакао је да је у налазу и мишљењу које је доставио након прегледа тужиле који је обавио у Клиници за ОРЛ и МФХ КЦС у Београду 01.11.2016. године детаљно описао ОРЛ налаз. Том приликом је констатовао да су клинички ОРЛ, ендовидеостробоскопски и фонијатријски налаз одговарајући за пол и узраст. Није констатовао постојање ожилжних стеноза у ждрелу и гркљану. У налазу је наведено да су респираторна, деглутацијска и фонацијска функција уредни, па са ОРЛ аспекта не постоји умањење ОЖА. На крају је истакао да у потпуности остаје при основном налазу и мишљењу од 14.12.2016. године.

У поднеску од 11.02.2018. године судски вештак ОРЛ струке Предраг Станковић и судски вештак за област психијатрије Бранислав Филиповић су се сагласили са усаглашеним налазом и мишљењем судског вештака ортопеда-трауматолога Слободана Поповића и судског вештака медицине рада Др Николе Торбице од 31.01.2017. године у погледу постојања умањења ОЖА код тужиле са ортопедско трауматолошке стране, које према налазу и мишљењу вештака ортопеда-трауматолога код тужиле Саранде Богујевци износи 45%, код тужиле Јехоне Богујевци 40% док код тужиле Лирије Богујевци не постоји умањење ОЖА. У поднеску од 11.02.2018. године судски вештак ОРЛ струке Предраг Станковић и судски вештак за област психијатрије Бранислав Филиповић су даље навели да обзиром на чињеницу да су судски вештаци за област оториноларингологије, психијатрије и специјалиста медицине рада утврдили да код тужиле нема умањења ОЖА, по мишљењу судских вештака Предрага Станковића и Бранислава Филиповића укупан степен умањења опште животне активности тужиле Саранде Богујевци износи 25%, Јехоне Богујевци 20% док код тужиле Лирије Богујевци нема умањења ОЖА. Вештаци су навели да се до укупног степена умањења дошло увидом у целокупно, свакодневно персонално, друштвено и радно функционисање сваке тужиле понаособ.

Тужиле на овако дат усаглашен налаз и мишљење вештака од 11.02.2018. године у погледу укупног умањења степена ОЖА сваке од тужиле нису имале примедбе.

Из исказа **судског вештака ПРЕДРАГА СТАНКОВИЋА** утврђено је да је детаљно проучио списе предмета и медицинску документацију те извршио преглед тужиле Лирије Богујевци те да у свему остаје при основном налазу и мишљењу као и при усаглашеном мишљењу. Тужиле трећег реда је претрпела тешку телесну повреду и имала је среће да је преживела, обзиром да је имала прострелну рану на врату. Трпела је бол изузетног интензитета 24 сата до хоспитализације, а након спроведене терапије бол средњег интензитета је трпела још 1 до 2 дана. У болници је добила одређене аналгетике, а по изласку из болнице није трпела физичке болове из разлога што се пацијент не отпушта из

болнице док има болове. Ни промене временских прилика не би утицале на накнадне болове код тужилъе трећег реда. Код тужилъе није наступило умањење ОЖА. Тужилъа је у тренутку штетног догађаја изгубила свест и није видела ликвидацију мајке. Операције нису детаљно наведене, нити постоји документација о томе. У случају повреде таквог типа као што је била повреда тужилъе трећег реда, када прође пројектил и страно тело кроз врат, у том случају се отвара душник и ставља канила. Нигде у документацији не постоји доказ да се то десило, нити ожиљак на врату који би то потврђивао. Уколико је постојала компромитована функција гутања која се претпоставља да ће трајати дуже време ради се гастростома, односно отварање желуца преко предњег трбушног зида. Сасвим сигурно после обављања ових операција тужилъа је трпела одређене болове, али је то било кратког времена јер су примењени анелгетици. Вештачио је само ОРЛ регију а постоје и рехабилитациони болови у току рехабилитације ортопедских повреда. У поднеску од 11.12.2017.године је навео да се степен наружености не добија простим сабирањем, већ узимањем у обзир свих фактора. Из извештаја болнице у Манчестеру нигде се не помиње наруженост. Постоји ожиљак, а тај ожиљак је видљив на обе стране врата као последица проласка пројектила. Код тужилъе трећег реда постоји упадљивост али не високог степена. Кожа није нормалног интегритета. Наружност би требало да се дефинише као степен који упућује сталне погледе трећих лица. Тужилъа није дужна да стално носи ролку или кошуљу, али ожиљак није таквог степена да привлачи пажњу, сажаљење или гађење иако се тужилъа разликује од других девојака. Ожиљци су видљиви али не у том степену да изазивају сажаљење. Степен привлачности је ствар околине и социолошких параметара. Функције нису уопште компромитоване. Тужилъа нема поремећај дисајне функције, гутања и продукције гласа.

Из исказа судског **вештака БРАНИСЛАВА ФИЛИПОВИЋА** утврђено је да тужилъе нису доживеле примарни страх. Секундарни и терцијални могуће, али због временске дистанце до тренутка увида у њихово психичко стање интензитет секундарног и терцијалног страха био би у домену нагађања. Свака промена околине код особа тих година, доведених у болницу изазива непријатност и неприлагођеност. Могуће да је постојао секундарни страх за исход лечења и последице, али то нема везе са догађајем, већ са операцијом. Секундарни страх увек исто траје до тренутка док је не отпусте из болнице. Вештачење страха код деце је увек различито у односу на вештачење страха код одраслих, јер је дечија интерпертација страха различита у о односу на одрасле особе. Сходно томе и код тужилъа је слична ситуација, јер претходно нису имале искуства нити са боравком у болници, нити са оперативним захватом. Код њих се тумачи само онај део страха који је ирационалног карактера. Када би тужилъе данас одлазиле на Косово имале би осећај терцијалног страха ниског интензитета, осећаја непријатности или сећања на нешто што се тада десило, ако код њих постоји реално сећање. Код тужилъа не постоји умањење ОЖА са психијатријске стране. Оне могу да воле, да се адаптирају на околности, да обављају свакодневне дужности без икаквог страха. Приликом вештачења је

користио структурисани психијатријски интервју који има 78 сталних и велики број додатних питања, што укључује процену вештака у погледу реакције пацијента, начин и брзину одговорања, спонтаност таквих одговора и читав низ процена везаних за психичке функције. Додатне инструменте у овом случају није потребно користити јер је проценио да за њих нема потребе. Примарни страх за живот пре повређивања је био кратак тако да нема утицаја на опште психичко стање и сводио се на моменат од довођења до тренутка пуцања. То је сувише кратко да би оставило трајне последице у психичком стању. Примарни страх који је написао у закључку је примарни страх сепарационог карактера због губитка блиске особе – мајке који дуже траје, оставља дубље последице, али није постојао због рањавања. Тужиле су трпеле примарни страх високог интензитета у виду страха за живот од момента довођења до момента пуцања, можда неколико минута, а можда ни толико. Уколико неко изгуби свест нема примарни страх. Одрасли када виде војника са пушком и довођење у групу они знају шта може да се деси, док се деца у таквој ситуацији не сналазе. Секундарни страх се завршава крајем лечења када напуштају болницу. Све три тужиле су имале психијатријски третман. Секундарни страх средњег интензитета је престао напуштањем болнице и објективним побољшањем здравственог стања. Терцијерни страх ниског интензитета траје и дан данас. У моменту хоспитализације тужиле нису развиле терцијални страх у самој болници, већ се то десило после лечења због преживљеног негативног искуства.

Суд је ценио налаз и мишљење судског вештака ортопеда-трауматолога Др Слободана Поповића, налаз и мишљење судског вештака за област медицине рада Др Николе Торбице и усаглашени налаз и мишљење ових вештака, све од 31.01.2017. године, као логичне, објективне, аргументоване и урађене у складу са правилима струке, при чему је суд имао у виду да су судски вештаци писаним путем у свему одговорили на примедбе тужилца, као и да тужена није имала примедбе на налаз и мишљење и усаглашени налаз и мишљење ових вештака.

Суд је ценио налаз и мишљење судског вештака ОРЛ струке Др Предрага Станковића, налаз и мишљење судског вештака за област психијатрије Др Бранислава Филиповића и усаглашени налаз и мишљење ових судских вештака, све од 14.12.2016. године, као логичне, објективне, аргументоване и урађене у складу са правилима струке, при чему је суд имао у виду да тужена није имала примедбе на налаз и мишљење и усаглашени налаз и мишљење ових вештака, као и да су судски вештаци писаним путем и приликом саслушања у свему одговорили на примедбе тужилца, осим у делу који се односи на оцену непостојања наружености код тужиле Лирие Богујевци, у ком делу суд није прихватио налаз и мишљење судског вештака ОРЛ струке Др Предрага Станковића.

Суд није прихватио налаз и мишљење судског вештака Др Предрага

Станковића у делу у којем је вештак навео да ожиљци на врату тужене Лирие Богујевци, а који су неспорно последица задобијених прострелних рана и хируршке операције којој је тужилца због тога била подвргнута, нису таквог степена упадљивости да би се могли сматрати наруженошћу. Ово стога, што из налаза и мишљења судског вештака ортопеда-трауматолога Др Слободана Поповића, који је суд у потпуности прихватио као стручан, аргументован и објективан, произилази да услед ожиљка на врату код тужене трећег реда Лирие Богујевци постоји наруженост лаког степена. Суд је притом мишљења да је судски вештак Др Слободан Поповић као трауматолог, дакле вештак одговарајуће струке, могао да да стручно мишљење о степену наружености тужилце трећег реда услед ожиљака, без обзира што се исти у конкретном случају налазе на врату тужилце, имајући у виду да је његова специјалност вештачење последица-траума на телу.

Дакле, у доказном поступку суд је утврдио да је правоснажном пресудом Окружног суда у Београду К бр.823/04 утврђено да је дана 28.03.1999. године на територији општине Подујево извршен ратни злочин против цивилног становништва и то од стране припадника јединице „Шкорпиони“ која се налазила у оквиру резервног састава Министарства унутрашњих послова Републике Србије и оружаних снага Савезне Републике Југославије, због којег је Саша Цвјетан као један од припадника „Шкорпиона“ осуђен на казну затвора у трајању од 20 година. Том приликом је убијено 14-оро лица, док су овде тужилце Саранда Богујевци, Јехона Богујевци и Лирие Богујевци задобиле телесне повреде од ватреног оружја. Тужилца Саранда Богујевци је критичном приликом задобила телесне повреде у виду прострелне ране у пределу леве надлактице, левог лакта, леве подлактице и у пределу леђа, оштећена јој је надлактична артерија, пресечен средишњи нерв лево, задобила је прелом надлактичне кости лево. Након задобијених повреда је хоспитализована у Клиничком центру у Приштини, а затим лечена у болници КФОР-а у Липљану. У септембру 1999. године је пребачена у Манчестер где је лечена у Болници Универзитета јужног Манчестера. Тужилца Јехона Богујевци је у критичном догађају задобила повреде у виду прострелне ране у пределу леве надлактице, пресечена јој је надлактична артерија, прострелне ране левог рамена са преломом лопатичне кости лево, прострелну рану леве подлактице са преломом жбичне кости лево и дефектом коже и дефетком мишића опружача и прегибача у пределу подлактице лево, пресечен јој је средишњи нерв лево, прострелне ране у пределу леве потколенице са преломом лишњачне кости. Након задобијених повреда је хоспитализована у Клиничком центру у Приштини, а затим лечена у болници КФОР-а у Липљану. У септембру 1999. године је пребачена у Манчестер где је лечена у Болници Универзитета јужног Манчестера. Тужилца Лирие Богујевци је задобила телесне повреде у виду прострелне ране у пределу врата, надлактице и паравертебрално десно. Након задобијених повреда је хоспитализована у Клиничком центру у Приштини, а затим лечена у Дечјој болници у Београду, у Тиршовој улици. У новембру 1999. године хоспитализована је у Манчестерској централној и Дечјој

универзитетској болници, где јој је извршена хируршка интервенција на једњаку. Из налаза и мишљења судског вештака **ортопеда-трауматолога Слободана Поповића** утврђено је да је Саранда Богујевци од тренутка повређивања па у наредних 4 дана трпела болове јаког интензитета. После тог периода је трпела болове средњег интензитета у трајању од 60 дана. Након тог периода болови су прешли у болове слабог интензитета и трајали су наредних 120 дана. Тужилца и сада трпи болове слабог интензитета повремено. Код тужилце Саранде Богујевци са ортопедско трауматолошке стране постоји умањење опште животне активности и оно у процентима износи 45%. Код тужилце постоји наруженост тешког степена, која се огледа у ожиљцима, деформитету леве шаке, где се прсти налазе у згрченом положају у шаци, због пресецања средишњег нерва, што узрокује деформитет који је видљив за околину. Тужилца Јехона Богујевци је у критичном догађају од 28.03.1999. године задобила телесне повреде у виду прострелне ране у пределу леве надлактице, пресечена јој је надлактична артерија, прострелне ране левог рамена са преломом лопатичне кости лево, прострелну рану леве подлактице са преломом жбичне кости лево и дефектом коже и дефектом мишића опружача и прегибача у пределу подлактице лево, пресечен јој је средишњи нерв лево, прострелне ране у пределу леве потколенице са преломом лишњачне кости. Од тренутка повређивања па у наредних 4 дана тужилца Јехона Богујевци је трпела болове јаког интензитета. После тог периода је трпела болове средњег интензитета у трајању од 60 дана. После тога, болови су прешли у болове слабог интензитета и трајали су у наредних до 120 дана. Тужилца и сада трпи болове слабог интензитета, повремено. Код тужилце Јехоне Богујевци са ортопедско трауматолошке стране постоји умањење опште животне активности и оно у процентима износи 40% јер су функције левог горњег екстремитета трајно умањене. Због наведеног ожиљка код тужилце постоји наруженост средњег степена, близу тешком степену наружења, која се огледа у наведеним ожиљцима, као и деформитету и ограниченим покретима у пределу леве подлактице. Тужилца Лирие Богујевци је од тренутка повређивања са ортопедске стране у наредних 2 дана трпела болове јаког интензитета. После тог периода је трпела болове средњег интензитета у трајању од 15 дана након чега су болови прешли у болове слабог интензитета и трајали у наредних до 30 дана. Тужилца и сада трпи болове слабог интензитета, повремено. Код тужилце Лирие Богујевци са ортопедске стране не постоји умањење опште животне активности. Судски вештак ортопед-трауматолог је у налазу и мишљењу навео да код тужилце Лирие Богујевци постоји наруженост лаког степена због ожиљка на врату. Из налаза и мишљења судског вештака оториноларинголога Др Предрага Станковића од 14.12.2016. године, изјашњења судског вештака те исказа датог на рочишту од 25.01.2018. године утврђено је да је услед задобијених повреда врата, доњег спрата ждрела и једњака, тужилца Лирие Богујевци трпела физички бол изузетног интензитета 24 сата до хоспитализације. Након спроведене терапије трпела је бол средњег интензитета још 1-2 дана. Обзиром да дисајна, деглутацијска и фонацијска функција нису битно компромитоване, судски вештак је нашао да са оториноларинголошког

аспекта код тужилъе Лирие Богујевци не постоји умањење опште-животне активности. Из налаза и мишљења судског вештака психијатра Др Бранислава Филиповића је утврђено да је тужилъа Саранда Богујевци као последицу штетног догађаја од 28.03.1999. године трпела примарни страх високог интензитета у виду страха за живот, свега неколико минута до рањавања, када је изгубила свест. Секундарни страх средњег интензитета због могућих компликација трпела је до збрињавања у Приштини, после чега је наступио секундарни страх ниског интензитета у виду забринутости због дужине лечења и његовог исхода. Страх није оставио далекосежне последице на психички живот тужилъе првог реда. Тужилъа другог реда Јехона Богујевци као последицу штетног догађаја од 28.03.1999. године трпела је примарни страх високог интензитета у виду страха за живот, свега неколико минута до рањавања, након чега је изгубила свест. Секундарни страх средњег интензитета због могућих компликација трпела је до збрињавања у болници у Приштини, после чега је наступио секундарни страх ниског интензитета у виду забринутости због дужине лечења и његовог исхода све до одласка у Манчестер 2000. године. Страх није оставио далекосежне последице на психички живот тужилъе другог реда. Тужилъа трећег реда Лирие Богујевци као последицу штетног догађаја од 28.03.1999. године трпела је примарни страх високог интензитета у виду страха за живот, свега неколико минута након рањавања, када је изгубила свест. Секундарни страх средњег интензитета због могућих компликација трпела је до збрињавања у болници у Приштини, после чега је наступио секундарни страх ниског интензитета у виду забринутости због дужине лечења и његовог исхода. Страх није оставио далекосежне последице на психички живот тужилъе трећег реда. Судски вештак је навео да су тужилъе трпеле примарни страх високог интензитета у смислу страха за живот у трајању од неколико минута, и то у периоду од момента довођења у двориште до тренутка пуцања и да је примарни страх трајао сувише кратко да би оставио трајне последице у психичком стању тужилъа. Секундарни страх средњег интензитета је престао напуштањем болнице и објективним побољшањем здравственог стања. Терцијерни страх ниског интензитета тужилъе су трпеле по исласку из болнице и исти траје и данас. Из налаза и мишљења **сталног судског вештака медицине рада Др Николе Торбице** од 31.01.2017. године утврђено је да услед задобијених повреда очекивани животни век тужилъе Саранде Богујевци није измењен. Тужилъи није потребна туђа нега ради задовољена основних животних потреба. Вештак је мишљења да код тужилъе првог реда постоје трајно повећане потребе у смислу чл.195 ЗОО по основу трошкова за повремене физикалне третмане за леву руку, чија је сврха умањивање болова и отицања, као и превенција прогресије контрактура зглобова леве руке. Код тужилъе Саранде Богујевци професионална радна способност није значајније смањена обзиром да је до предметног повређивања дошло у детињству, пре избора животног позива, па се тужилъа школовала у правцу занимања у којем њено телесно оштећење неће битније утицати на радни капацитет те да у складу са тим код тужилъе првог реда нису смањене могућности даљег развијања и напредовања у смислу чл.195 ЗОО. По мишљењу судског вештака

Николе Торбице, услед задобијених повреда очекивана дужина живота тужиле Јехоне Богујевци није измењена. Тужиле другог реда није потребна туђа нега ради задовољена основних животних потреба. Трајно повећане потребе у смислу члана 195 ЗОО постоје по основу трошкова за повремене физикалне третмане за леву руку, чија је сврха умањивање болова и отицања као и превенција прогресије контрактура зглобова леве руке. Код тужиле другог реда професионална радна способност није значајније смањена. То проистиче из чињенице да је до предметног повређивања дошло у детињству, пре избора животног позива, па се тужиле школовала у правцу занимања у којем њено телесно оштећење неће бити утицати на радни капацитет. У складу са тим, судски вештак је мишљења да код тужиле првог реда нису смањене могућности даљег развијања и напредовања у смислу чл.195 ЗОО. Код тужиле Лирие Богујевци очекивана дужина живота није измењена услед задобијених повреда. Тужиле није потребна туђа нега ради задовољена основних животних потреба. Трајно повећане потребе у смислу члана 195 ЗОО не постоје. Код тужиле трећег реда не постоји умањење професионалне радне способности па у складу са тим код ње нису смањене могућности даљег развијања и напредовања у смислу чл.195 ЗОО. Из усаглашеног налаза и мишљења судских вештака Др Предрага Станковића и Др Бранислава Филиповића од 14.12.2016. године, утврђено је да су вештаци мишљења да код тужиле Саранде Богујевци није дошло до укупног умањења општих животних активности у укупном проценту, са оториноларинголошке и психијатријске стране. Из усаглашеног налаза и мишљења судских вештака Слободана Поповића, ортопеда-трауматолога и Николе Торбице, судског вештака за област медицине рада од 31.01.2017. године утврђено је да су вештаци сагласни да код тужиле Саранде Богујевци са ортопедско-трауматолошке стране постоји умањење опште животне активности од 45%, код тужиле Јехоне Богујевци са ортопедско-трауматолошке стране постоји умањење опште животне активности од 40% а код тужиле Лирие Богујевци са ортопедске стране не постоји умањење опште животне активности. У поднеску од 11.02.2018. године судски вештак ОРЛ струке Предраг Станковић и судски вештак за област психијатрије Бранислав Филиповић су се сагласили са налазом и мишљењем судског вештака ортопеда-трауматолога Слободана Поповића у погледу постојања умањења ОЖА код тужиле са ортопедско трауматолошке стране те истакли да обзиром на чињеницу да су судски вештаци за област оториноларингологије, психијатрије и специјалиста медицине рада утврдили да код тужиле нема умањења ОЖА, по мишљењу судских вештака Предрага Станковића и Бранислава Филиповића укупан степен умањења опште животне активности тужиле Саранде Богујевци износи 25%, Јехоне Богујевци 20% док код тужиле Лирие Богујевци нема умањења ОЖА. Вештаци су навели да се до укупног степена умањења дошло увидом у целокупно, свакодневно персонално, друштвено и радно функционисање сваке тужиле понаособ. Парничне странке на овако дат налаз и мишљење у погледу укупног умањења степена ОЖА тужиле нису имале примедбе.

Чланом 2 став 1 IV Женевске конвенције о заштити грађанских лица за време рата од 12.08.1949. године прописано да је да ће се, поред одредаба које треба да ступе на снагу још за време мира, ова конвенција примењивати у случају објављеног рата или сваког другог оружаног сукоба који избије између двеју или више Високих страна уговорница, чак и ако једна од њих није признала ратно стање.

Чланом 3 став 1 тачка 1 IV Женевске конвенције о заштити грађанских лица за време рата од 12.08.1949. године прописано је да у случају оружаног сукоба који нема карактер међународног сукоба и који избије на територији једне од Високих страна уговорница, свака од Страна у сукобу биће дужна да према лицима која не учествују непосредно у непријатељствима, подразумевајући ту и припаднике оружаних снага који су положили оружје и лица онеспособљена за борбу услед болести, ране, лишења слободе, или из којег било другог узрока, поступа у свакој прилици, човечно, без икакве неповољне дискриминације засноване на раси, боји коже, вери или убеђењу, полу, рођењу или имовном стању, или коме било другом сличном мериљу. Ставом 2 тачка истог члана прописано је да су у том циљу забрањени и у будуће се забрањују, у свако доба и на сваком месту, према горе наведеним лицима између осталог повреде које се наносе животу и телесном интегритету, нарочито све врсте убиства, осакаћења, свирепости и мучења (тачка а) и повреде личног достојанства, нарочито увредљиви и понижавајући поступци (тачка ц).

Чланом 51 став 1 Протокола I уз Женевске конвенције од 12.08.1949. године о заштити жртава међународних оружаних сукоба прописано је да цивилно становништво и поједини цивили уживају општу заштиту од опасности које проистичу из војних операција. Да би се спровела та заштита, поштоваће се, у свакој прилици, поред других примењивих правила међународног права. Ставом 2 истог члана прописано је да цивилно становништво као такво, као и поједини цивили, неће бити предмет напада. Забрањени су акти или претње насиљем, којима је главни циљ да шире терор међу цивилним становништвом. Ставом 3 истог члана прописано је да ће цивили уживати заштиту која је предвиђена у овом одељку уколико не узимају директно учешћа у непријатељствима, односно за време док не узимају директно учешћа у непријатељствима.

Чланом 77 став 1 Протокола I уз Женевске конвенције од 12.08.1949. године о заштити жртава међународних оружаних сукоба прописано је да ће се према деци поступати с посебним обзирима и биће заштићена против сваког облика недоличног напада. Стране у сукобу ће се о њима бринути и пружити им помоћ која им је потребна, било због њиховог доба, било из других разлога.

Чланом 4 став 1 допунског Протокола II уз Женевске конвенције од 12.08.1949. године о заштити жртава немеђународних оружаних сукоба прописано је да сва лица која не узимају директно учешће или која су

престала да учествују у непријатељствима, без обзира на то да ли је њихова слобода била ограничена или не, имају право да њихова личност, част и убеђење и верско убеђење буду поштовани. Она ће у свим приликама бити хумано третирана, без икакве дискриминације. Забрањено је наређивати да не сме бити преживелих. Ставом 2 истог члана прописано је да недирајући у начелни карактер напред наведених одредаба, следећа дела против лица поменутих у ставу 1. јесу и остају забрањена у свако доба и на сваком месту а између осталог насиље над животом, здрављем и физичким или менталним благостањем људи, нарочито убиство и окупно поступање као што су мучење, сакаћење или било који облик телесне казне (тачка а) и вређање људског достојанства, нарочито понижавајући и деградирајући поступак, силовање, принудна проституција и сваки облик недоличног напада (е).

Чланом 13 став 1 допунског Протокола II уз Женевске конвенције од 12.08.1949. године о заштити жртава немеђународних оружаних сукоба прописано је да цивилно становништво и појединци цивили угрожавају општу заштиту од опасности које проистичу из војних операција. Да би се спровела та заштита, следећа правила биће поштована у свакој прилици. Цивилно становништво и појединци цивили неће бити предмет напада. Забрањени су акти или претње насиљем, чији је главни циљ да шире страх међу цивилним становништвом. Цивили ће уживати заштиту предвиђену овим делом, уколико не узимају и за време док не узимају директно учешће у непријатељствима.

Чланом 25 став 1 Устава Републике Србије прописано је да је физички и психички интегритет неповредив. Ставом 2 истог члана прописано је да нико не може бити изложен мучењу, нечовечном или понижавајућем поступању или кажњавању, нити подвргнут медицинским или научним огледима без свог слободно датог пристанка.

Чланом 16 став 2 Устава Републике Србије прописано је да су општеприхваћена правила међународног права и потврђени међународни уговори саставни део правног поретка Републике Србије и непосредно се примењују. Потврђени међународни уговори морају бити у складу с Уставом.

Чланом 18 став 1 Устава Републике Србије прописано је да се људска и мањинска права зајемчена Уставом непосредно примењују. Ставом 2 истог члана прописано је да се Уставом јемче, и као таква, непосредно примењују људска и мањинска права зајемчена општеприхваћеним правилима међународног права, потврђеним међународним уговорима и законима. Законом се може прописати начин остваривања ових права само ако је то Уставом изричито предвиђено или ако је то неопходно за остварење појединог права због његове природе, при чему закон ни у ком случају не сме да утиче на суштину зајемченог права.

Чланом 20 Устава Републике Србије прописано је да се људска и мањинска права зајемчена Уставом могу законом бити ограничена ако

ограничење допушта Устав у сврхе ради којих га Устав допушта, у обиму неопходном да се уставна сврха ограничења задовољи у демократском друштву и без задирања у суштину зајемченог права.

Чланом 22 Устава Републике Србије прописано је да свако има право на судску заштиту ако му је повређено или ускраћено неко људско или мањинско право зајемчено Уставом, као и право на уклањање последица које су повредом настале.

Чланом 202 став 1 Устава Републике Србије прописано је да су по проглашењу ванредног или ратног стања, дозвољена одступања од људских и мањинских права зајемчених Уставом, и то само у обиму у којем је то неопходно. Ставом 4 истог члана прописано је да мере одступања ни у ком случају нису дозвољене у погледу права зајемчених чл. 23, 24, 25, 26, 28, 32, 34, 37, 38, 43, 45, 47, 49, 62, 63, 64. и 78. Устава.

Одлуком Владе СР Југославије објављеном у “Службеном листу СРЈ” бр.14/99 од 23.03.1999. године проглашено је стање непосредне ратне опасности.

Дана 24.03.1999. године бомбардована је територија СР Југославије од стране НАТО пакта.

Одлуком Владе СР Југославије објављеном у “Службеном листу СРЈ” бр.15/99 од 25.03.1999. године проглашено је ратно стање.

Чланом 154. став 1 Закона о облигационим односима прописано је да ко другоме проузрокује штету дужан је накнадити је, уколико не докаже да је штета настала без његове кривице.

Чланом 172 став 1 Закона о облигационим односима прописано је да правно лице одговара за штету коју његов орган проузрокује трећем лицу у вршењу или у вези са вршењем својих функција. Ставом 2 истог закона прописано је да ако за одређени случај није што друго у закону одређено, правно лице има право на накнаду од лица које је штету скривило намерно или крајњом непажњом.

Чланом 155 Закона о облигационим односима прописано је да је штета је умањење нечије имовине (обична штета) и спречавање њеног повећања (измакла корист), као и наношење другоме физичког или психичког бола или страха (нематеријална штета).

Чланом 195 став 1 Закона о облигационим односима предвиђено је да ко другоме нанесе телесну повреду или му наруши здравље, дужан је накнадити му трошкове око лечења и друге потребне трошкове с тим у вези, као и зараду изгубљену због неспособности за рад за време лечења. Ставом 2 истог закона је предвиђено да ако повређени због потпуне или делимичне неспособности за рад губи зараду, или су му

потребе трајно повећане или су могућности његовог даљег развијања и напредовања уништене или смањене, одговорно лице је дужно плаћати повређеном одређену новчану ренту, као накнаду за ту штету.

Имајући у виду утврђено чињенично стање и цитиране одредбе материјалног права суд је нашао да је тужена одговорна за нематеријалну штету коју су тужиле претрпеле у виду физичких болова, душевних болова због умањења опште животне акивности, наружености и претрпљеног страха. Наиме, тужиле су 28.03.1999. године за време ратног сукоба на подручју Косова и Метохије, рањене од стране припадника јединице „Шкорпиони“ која се налазила у резервном саставу Министарства унутрашњих послова Републике Србије, који су отпочели рафалну паљбу на групу жена и деце, кршећи правила међународног права за време оружаног сукоба према цивилном становништву албанске националности које није учествовало непосредно у непријатељствима. Због нечовечног поступања, те учествовања у повређивању телесног интегритета деце и вршењу убиства жена и деце, од чега су испаљени хици погодили тела а тиме повредили и телесни интегритет овде тужилца Саранде, Јехоне и Лирие Богујевци, припадник јединице „Шкорпиони“ Саша Цвјетан је правоснажном пресудом Окружног суда у Београду К бр.1823/04 од 17.06.2005. године осуђен на 20 година затвора због извршења кривичног дела ратни злочин против цивилног становништва из члана 142 став 1 КЗ СРЈ. Како су тужиле претрпеле нематеријалну штету као последицу повреда задобијених из ватреног оружја од стране припадника МУП-а Републике Србије, чија је одговорност за учињено кривично дело утврђена правоснажном пресудом Окружног суда у Београду К бр.1823/04 од 17.06.2005. године, то постоји узрочно последична веза између штете коју су тужиле претрпеле и поступања овде тужене Републике Србије за време рата и оружаног сукоба на њеној територији, обзиром да су органи у њеном саставу према тужилцама као цивилима који нису учествовали у ратним сукобима, и које су у време штетног догађаја биле деца, поступали противно правилима међународног права за време рата и оружаног сукоба. Како држава сходно напред цитираним одредбама материјалног права одговора за штету коју проузрукују њени органи а по принципу објективне одговорности, то је суд нашао да је тужена одговорна за нематеријалну штету коју су тужиле том приликом претрпеле.

Одредбом члана 200 Закона о облигационим односима је предвиђено да за претрпљене физичке болове, душевне болове због умањења животне активности, наружености, повреде угледа, части, слободе или права личности, смрти блиског лица, као и за страх суд ће, ако нађе да околности случаја, а нарочито јачина болова и страха и њихово трајање то оправдава, досудити правичну новчану накнаду, независно од накнаде материјалне штете као и у њеном одсуству, а да приликом одлучивања о захтеву за накнаду нематеријалне штете, као и о висини њене накнаде, суд ће водити рачуна о значају повређеног добра и циљу коме служи та накнада, али и о томе да се њоме не погодује тежњама

које нису спојиве са њеном природом и друштвеном сврхом.

Одлучујући о висини тужбеног захтева суд пошао од налаза и мишљења сталног судског вештака оториноларинголога Предрага Станковића, психијатра Бранислава Филиповића, ортопеда-трауматолога Слободана Поповића и судског вештака за област медицине рада Николе Торбице, те усаглашеног налаза и мишљења судских вештака, па је сходно одредби члана 232 Закона о парничном поступку те применом цитиране одредбе члана 200 Закона о облигационим односима нашао да је захтев тужилца за накнаду нематеријалне делимично основан.

Одмеравајући правичну новчану накнаду за насталу нематеријалну штету за претрпљене физичке болове тужилца суд је ценио све околности случаја, нарочито налаз и мишљење вештака ортопеда и трауматолога коме је поклатио веру у целости, те налаз и мишљење вештака оториноларинголога у погледу претрпљених физичких болова ко тужилце Лирие Богујевци, те године старости, односно узраст тужилца, да је тужилца Саранда Богујевци у време повређивања имала 13 година, тужилца Јехона Богујевци 11, а тужилца Лирие Богујевци 8 година, водећи се при том начелима прописаним чланом 200. Закона о облигационим односима. Имајући у виду тежину повреда које је тужилца Саранда Богујевци задобила у критичном догађају, утврђених у налазу и мишљењу вештака ортопеда-трауматолога који је суд у потпуности прихватио као објективан, логичан, аргументован и урађен по правилима струке, те интензитет и трајање болова, суд је нашао да правична накнада за претрпљене физичке болове тужилце Саранде Богујевци износи 300.000,00 динара. Имајући у виду тежину повреда које је тужилца Јехона Богујевци задобила у критичном догађају, утврђених у налазу и мишљењу вештака ортопеда-трауматолога, те интензитет и трајање болова, суд је нашао да правична накнада за претрпљене физичке болове тужилце Јехоне Богујевци износи 300.000,00 динара. Одлучујући о висини накнаде за претрпљене физичке болове тужилце Лирие Богујевци суд је имао у виду тежину повреда које је тужилца задобила у критичном догађају, да је тужилца задобила повреде леве надлактице утврђене у налазу и мишљењу вештака ортопеда-трауматолога који је суд у потпуности прихватио као објективан, логичан, аргументован и урађен по правилима струке те повреде врата које су утврђене у налазу и мишљењу вештака оториноларинголога, који је суд, имајући у виду изјашњење вештака те исказ вештака, у том делу прихватио као објективан, аргументован и урађен у складу са правилима струке, па је обзиром на интензитет и трајање физичких болова због задобијених повреда, суд тужилца Лирие Богујевци за претрпљене физичке болове досудио накнаду у износу од 300.000,00 динара.

Одмеравајући правичну новчану накнаду за насталу нематеријалну штету због претрпљених душевних болова због умањења опште животне активности, код тужилца Саранде Богујевци и Јехоне Богујевци суд је ценио све околности случаја, при чему је суд посебно имао у виду усаглашени налаз и мишљење вештака ортопеда трауматолога и судског

вештака за област медицине рада од 31.01.2017. године, те усаглашени налаз и мишљење судских вештака оториноларинголога и психијатра од 14.12.2016. године и од 11.02.2018.године. У погледу степена умањења општеживотне активности код тужилца суд је прихватио усаглашени налаз и мишљење судског вештака ОРЛ струке Предрага Станковића и судског вештака за област психијатрије Бранислава Филиповића од 11.02.2018. године у којем су ови судски вештаци навели да укупан степен умањења опште животне активности код тужилце Саранде Богујевци износи 25%, код тужилце Јехоне Богујевци износи 20% док код тужилце Лирие Богујевци не постоји умањење ОЖА. Ово стога што су судски вештак ОРЛ струке Предраг Станковић и судски вештак за област психијатрије Бранислав Филиповић приликом давања оваквог мишљења о коначном степену умањења општеживотне активности код тужилца, имали у виду степен умањења ОЖА утврђен од стране судског вештака Др Слободана Поповића који је утврдио да са ортопедско-трауматолошке стране код тужилце Саранде Богујевци степен умањења ОЖА износи 45%, код тужилце Јехоне Богујевци умањење ОЖА износи 40% док код тужилце Лирие Богујевци са ортопедско-трауматолошке стране умањење ОЖА не постоји, да је судски вештак за област медицине рада Никола Торбица утврдио да код тужилца не постоји умањење професионалне радне способности, али да се сагласио са утврђеним степеном умањења ОЖА утврђеним од стране судског вештака ортопеда-трауматолога, да су имали у виду да са оториноларинголошке стране и неуропсихијатриске стране код тужилца не постоји умањење општеживотне активности, те да су приликом процене укупног степена умањења ОЖА (код Саранде Богујевци 25%, код Јехоне Богујевци 20% док код тужилце Лирие Богујевци не постоји умањење ОЖА) узели у обзир целокупно свакодневно персонално, друштвено и радно функционисање сваке од тужилца понаособ и на основу свега наведеног дали коначно мишљење о укупном степену умањења општеживотне активности код тужилца које је суд прихватио као објективно и аргументовано, тим пре што парничне странке на овако дато усаглашено мишљење судских вештака нису имале примедбе.

Наиме, оштећеном у смислу члана 200. ЗОО припада право на правичну новчану накнаду нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због умањења опште животне активности, при чему је суд приликом утврђивања висине штете пошао од процента умањења ОЖА утврђеног усаглашеним налазом и мишљењем вештака 11.02.2018.године, на који парничне странке нису имале примедбе. Како из усаглашеног налаза и мишљења вештака 11.02.2018.године произилази да је укупно умањење опште животне активности код тужилце Саранде Богујевци утврђено у проценту од 25%, при чему је суд је ценио све околности случаја, као и чињеницу да је тужилца у тренутку рањавања имала 13 година, то је суд нашао да правична накнада за претрпљене душевне болове због умањења опште животне активности тужилце Саранде Богујевци износи 650.000,00 динара. Имајући у виду да из усаглашеног налаза и мишљења вештака произилази да укупно умањење опште животне активности тужилце Јехоне Богујевци износи 20%, суд је ценећи све

околности случаја, те чињеницу да је тужила у тренутку рањавања имала 11 година, нашао да правична накнада за претрпљене душевне болове због умањења опште животне активности тужиле Јехоне Богујевци износи 550.000,00 динара.

Како из усаглашеног налаза и мишљења вештака ортопеда трауматолога и судског вештака за област медицине рада од 31.01.2017. године, те усаглашеног налаза и мишљења судских вештака оториноларинголога и психијатра од 14.12.2016. године и 11.02.2018.године, произилази да код тужиле Лирие Богујевци као последица повреда задобијених дана 28.03.1999. године није наступило умањење опште животне активности, то је суд нашао да је неоснован захтев тужиле Лирие Богујевци за накнаду нематеријалне штете по наведеном основу.

Одмеравајући правичну новчану накнаду за насталу нематеријалну штету за претрпљене душевне болове због наружености, суд је ценио све околности случаја, нарочито налаз и мишљење вештака ортопеда и трауматолога коме је поклонио веру у целости у погледу утврђеног степена наружености код тужила. Суд је имао у виду године старости тужиле Саранде Богујевци, да је иста у тренутку повређивања имала 13 година, као и степен наружености, водећи се при том начелима прописаним чланом 200. Закона о облигационим односима. Како је утврђено да код тужиле Саранде Богујевци постоји наруженост тешког степена која се огледа у ожиљцима али и у деформитету леве шаке који је видљив за околину, јер се прсти налазе у згрченом положају у шапи због пресецања средишњег нерва, а имајући у виду да је налаз урађен по правилима струке, да је објективан, логичан и аргументован, то је суд нашао да је правична накнада за претрпљене душевне болове због наружености тужиле Саранде Богујевци износи 150.000,00 динара. Одмеравајући правичну новчану накнаду за насталу нематеријалну штету за претрпљене душевне болове због наружености тужиле Јехоне Богујевци суд је имао у виду године старости тужиле, да је иста у тренутку повређивања имала 11 година, као и степен наружености, водећи се при том начелима прописаним чланом 200. Закона о облигационим односима. Како из налаза и мишљења вештака ортопеда-трауматолога произилази да код тужиле Јехоне Богујевци постоји наруженост средњег степена, близу тешком степену наружења, која се огледа у ожиљцима, као и деформитету и ограниченим покретима у пределу леве подлактице то је суд нашао да правична накнада за претрпљене душевне болове због наружености тужиле Јехоне Богујевци износи 100.000,00 динара.

Одлучујући о захтеву тужиле Лирие Богујевци за накнаду нематеријалне штете због претрпљених душевних болова због наружености, суд је нашао да је исти основан. Наиме, накнада нематеријалне штете се може признати само ако је повреда права личности изазвала озбиљнији поремећај психичке односно емоционалне равнотеже у виду душевних болова чији интензитет и трајање оправдавају досуђивање правичне

новчане сатисфакције. Поред наведеног субјективног елемента који се огледа поремећају психичке равнотеже који код оштећеног изазива одређена последица штетног догађаја, за оправданост досуђивања накнаде нематеријалне штете је неопходно да последица-повреда има одређене објективне карактеристике, односно да је била подобна да повреди телесни односно емоционални интегритет, а о чему оцену даје судски вештак медицинске струке, одговарајуће специјалности. Како из налаза из мишљења вештака ортопеда-трауматолога Др Слободана Поповића, који се са аспекта трауматологије изјаснио у погледу ожиљака на врату тужиле Лирие Богујевци, произилази да код тужиле Лирие Богујевци постоји наруженост лаког степена, те како је увидом у фотографије које је тужилца доставила уз поднесак од 09.10.2008. године суд утврдио да су ожиљци на врату тужиле видљиви, те да из исказа тужиле произилази да је управо због чињенице да су ожиљци видљиви људи чудно гледају и често питају за ожиљке, што код ње изазива непријатност, то је суд на основу свега наведеног мишљења да душевни болови које тужилца Лирие Богујевци трпи због задобијених ожиљака оправдавају досуђивање накнаде нематеријалне штете. Имајући у виду да из налаза и мишљења вештака ортопеда-трауматолога произилази да због ожиљака у пределу врата код тужиле постоји наруженост лаког степена, чињеницу да се наведени ожиљци налазе на врату, да су видљиви, да су привлачили пажњу трећих лица који су тужилцу због ожиљака чудно гледали и запиткивали, што је све код тужиле стварало непријатност, те имајући у виду године старости тужиле, те да је иста у време повређивања имала 8 година, то је суд нашао да је правична накнада за претрпљене душевне болове због наружености тужиле Лирие Богујевци износи 100.000,00 динара.

Одмеравајући правичну новчану накнаду за насталу нематеријалну штету за претрпљени страх за живот, лично здравље и телесни интегритет, суд је ценио све околности случаја, нарочито имајући у виду да се новчана накнада не може досудити за било какав страх. Наиме, страх у смислу члана 200. ЗОО представља посебан вид нематеријалне штете, при чему оштећеном припада право на накнаду штете уколико је страх био интензиван и дужег трајања или ако је кратко трајао али је у дужем временском периоду била нарушена психичка равнотежа оштећеног. Из налаза и мишљења сталног судског вештака за област психијатрије Др Бранислава Филиповића који је суд у потпуности прихватио налазећи да је исти урађен по правилима струке, да је објективан, логичан и аргументован, те исказа овог судског вештака, произилази да су тужиле трпеле примарни страх за живот свега неколико минута, од довођења до тренутка пуцања, да примарни страх због кратког трајања није оставио последице на опште психичко стање тужилца обзиром да су тужиле у време штетног догађаја биле деца и нису знале шта следи након довођења у групу од стране наоружаног војника, да су секундарни страх средњег интензитета због могућих компликација услед задобијених повреда тужиле трпеле до збрињавања у болници у Приштини, након чега је наступио секундарни страх ниског интензитета у виду забринутости због дужине лечења и његовог исхода који је трајао

све до завршетка лечења у Републици Србији и објективног побољшања здравственог стања тужилца те одласка у Манчестер у септембру, односно новембру 1999. године те да се након болничног лечења код тужилца развио терцијерни страх у виду бојазни од могућих компликација, који траје и данас. Имајући у виду напред наведено, суд нашао да су тужилце приликом критичног догађаја доживеле страх таквог интензитета и трајања који оправдава досуђивање накнаде на име нематеријалне штете. Са свега наведеног суд је мишљења да правичан износ накнаде због претрпљеног страха за сваку од тужилца износи 200.000,00 динара, те је свакој од тужилца на име накнаде нематеријалне штете због претрпљеног страха досудио износ од по 200.000,00 динара.

Дакле, суд је делимично усвојио тужбени захтев тужилца за наканду нематеријалне штете и то тужилце Саранде Богујевци у укупном износу од 1.300.000,00 динара, тужилце Јехоне Богујевци у укупном износу од 1.150.000,00 динара и тужилце Лирие Богујевци у укупном износу од 600.000,00 динара и донео одлуку као у ставу другом, петом и осмом изреке пресуде.

Суд је обавезао тужену да на износе досуђене тужилцама на име накнаде нематеријалне штете плати законску затезну камату сходну члану 186. и 277. Закона о облигационим односима почев од дана доношења пресуде па до коначне исплате.

Суд је делимично одбио тужбени захтев тужилце Саранде Богујевци за накнаду нематеријалне штете и то за износ од 600.000,00 динара на име претрпљених физичких болова, преко досуђеног износа од 300.000,00 динара а до траженог износа од 900.000,00 динара; за износ од 450.000,00 динара за претрпљени душевни бол због умањене опште животне активности, преко досуђеног износа од 650.000,00 динара а до траженог износа од 1.100.000,00 динара; за износ од 750.000,00 динара за претрпљене душевне болове због наружености, преко досуђеног износа од 150.000,00 динара а до траженог износа од 900.000,00 динара; за износ од 600.000,00 динара за претрпљени страх преко досуђеног износа од 200.000,00 динара а до траженог износа од 800.000,00 динара, све имајући у виду сврху и природу института правичне накнаде нематеријалне штете, односно пре свега то да ова накнада не представља накнаду у правом смислу те речи јер се њоме не може постићи успостављање стања које је било пре проузроковања штете већ је њен циљ сатисфакција оштећеног, а суд налази да је досуђеном износу пружена одговарајућа сатисфакција.

Суд је делимично одбио тужбени захтев тужилце Јехоне Богујевци за накнаду нематеријалне штете и то за износ од 600.000,00 динара на име претрпљених физичких болова, преко досуђеног износа од 300.000,00 динара а до траженог износа од 900.000,00 динара; за износ од 550.000,00 динара за претрпљени душевни бол због умањене опште животне активности, преко досуђеног износа од 550.000,00 динара а до траженог износа од 1.100.000,00 динара; за износ од 700.000,00 динара

за претрпљене душевне болове због наружености, преко досуђеног износа од 100.000,00 динара а до траженог износа од 800.000,00 динара; за износ од 600.000,00 динара на име претрпљеног страха, преко досуђеног износа од 200.000,00 динара а до траженог износа од 800.000,00 динара све имајући у виду сврху и природу института правичне накнаде нематеријалне штете, односно пре свега то да ова накнада не представља накнаду у правом смислу те речи јер се њоме не може постићи успостављање стања које је било пре проузроковања штете већ је њен циљ сатисфакција оштећеног, а суд налази да је досуђеном износу пружена одговарајућа сатисфакција.

Суд је делимично одбио тужбени захтев тужиле Лирие Богујевци за накнаду нематеријалне штете и то за износ од 600.000,00 динара на име претрпљених физичких болова, преко досуђеног износа од 300.000,00 динара а до траженог износа од 900.000,00 динара; за износ од 600.000,00 динара за претрпљене душевне болове због наружености, преко досуђеног износа од 100.000,00 динара а до траженог износа од 700.000,00 динара; за износ од 600.000,00 динара на име накнаде нематеријалне штете за претрпљени страх, преко досуђеног износа од 200.000,00 динара а до траженог износа од 800.000,00 динара све имајући у виду сврху и природу института правичне накнаде нематеријалне штете, односно пре свега то да ова накнада не представља накнаду у правом смислу те речи јер се њоме не може постићи успостављање стања које је било пре проузроковања штете већ је њен циљ сатисфакција оштећеног, а суд налази да је досуђеном износу пружена одговарајућа сатисфакција.

Како из налаза и мишљења судских вештака произилази да код тужиле Лирие Богујевци као последица повреда задобијених дана 28.03.1999. године није наступило умањење опште животне активности, то је суд из наведених разлога одбио као неоснован тужбени захтев тужиле Лирие Богујевци за накнаду нематеријалне штете у износу од 800.000,00 динара по наведеном основу.

Суд је одбио и тужбени захтев тужила којим су тражиле накнаду нематеријалне штете због повреде права личности у износу од по 500.000,00 динара из разлога што тужиле током поступка нису прецизирале која су им права личности током штетног догађаја повређена, а због чије повреде би тужиле сходно члану 202 Устава Републике Србије и члану 200 Закона о облигационим односима имале право на накнаду нематеријалне штете. Због повреде права на психички и физички интегритет, као једног од права личности, тужиле су тужбеним захтевом у овој парници тражиле посебну накнаду о ком захтеву је суд одлучио делимичним усвајањем тужбеног захтева.

Дакле, имајући у виду наведено суд је делимично одбио тужбени захтев тужила којим су тражиле накнаду нематеријалне штете на име претрпљених физичких болова, умањења општеживотне активности, претрпљених душевних болова због наружености, претрпљеног страха и

повреде права личности и то тужилге Саранде Богујевци у укупном износу од 2.900.000,00 динара, тужилге Јехоне Богујевци у укупном износу од 2.950.000,00 динара и тужилге Лирие Богујевци у укупном износу од 3.100.000,00 динара и донео одлуку као у ставу трећем, шестом и деветом изреке пресуде.

Како је суд нашао да је делимично неоснован тужбени захтев тужилга за за наведене износе на име накнаде нематеријалне штете, то није основан ни захтев тужилга за припадајућу камату на наведени износе почев од дана пресуђења па до исплате.

Одлучујући о основаности тужбеног захтева за накнаду материјалне штете у случају телесне повреде и оштећења здравља коју су тужилге тражиле у виду месечног износа новчане ренте за убудуће и то због трајно повећаних потреба и смањење могућности даљег развијања и напредовања суд је нашао да је исти неоснован. Наиме, оштећеном у смислу члана 195. Закона о облигационим односима припада право на правичну накнаду у виду новчане ренте ако због потпуне или делимичне неспособности за рад губи зараду или су му потребе трајно повећане или су могућности његовог даљег напредовања уништене или смањење. Из налаза и мишљења судског вештака за област медицине рада Др Николе Торбице од 31.01.2017. године произилази да услед задобијених повреда очекивани животни век тужилга није измењен, да тужилгама није потребна туђа нега ради задовољена основних животних потреба али да код тужилге првог и другог реда постоје трајно повећане потребе у смислу чл.195 Закона о облигационим односима по основу трошкова за повремене физикалне третмане за леву руку, чија је сврха умањивање болова и отицања, као и превенција прогресије контрактура зглобова леве руке, док код тужилге трећег реда трајно повећане потребе у смислу цитиране одредбе закона не постоје. Међутим, како тужилге првог и другог реда током овог поступка суду нису доставиле доказе на околност трошкова физикалне терапије, имајући у виду чињеницу да тужилге живе и раде у Манчестеру, те да из њиховог исказа произилази да су раније ишле на физикалну терапију у Великој Британији, нити су предложиле доказе ради утврђивања висине новчане ренте за трошкове физикалне терапије за које је потребно стручно знање којим суд не располаже, то је суд имајући у виду наведено, сходно правилу о терету доказивања из члана 228 и 231 Закона о облигационим односима одбио тужбени захтев за исплату новчане ренте због повећаних потреба тужилга првог и другог реда као оштећених. Тужбени захтев тужилге трећег реда који се односи на исплату новчане ренте због трајно повећаних потреба услед телесне повреде и нарушеног здравља суд је одбио као неоснован обзиром да из налаза и мишљења вештака за област медицине рада произилази да код тужилге трећег реда такве потребе не постоје.

Одлучујући о преосталом делу захтева за накнаду материјалне штете у виду новчане ренте због смањење могућности даљег развијања и напредовања суд је пошао од налаза и мишљења судског вештака

медицине рада који је мишљења да код тужилца првог и другог реда професионална радна способност није значајније смањена обзиром да је до предметног повређивања дошло у детињству, пре избора животног позива, па су се тужилце школовале у правцу занимања у којем њихово телесно оштећење неће битније утицати на радни капацитет те да у складу са тим код тужилца првог и другог реда, као ни код тужилце трећег реда код које умањење професионалне радне способности уопште не постоји, нису смањене могућности даљег развијања и напредовања у смислу чл.195 Закона о облигационим односима. Имајући у виду налаз и мишљење вештака, суд је нашао да тужилце због предметних повреда задобијених у детињству, а имајући у виду да су избор професије, од самог школовања и стручног оспособљавања прилагодили својим радним способностима, не трпе материјалну штету. Наиме, тужилце су у време штетног догађаја биле деца, након повређивања су се школовале сходно својим радним способностима, те данас раде у области за коју су се школовале, и према мишљењу судског вештака медицине рада обзиром на задобијене повреде и избор професије, своју професују могу да обављају успешно. Другим речима, да би тужилце имале право на накнаду материјалне штете односно право на ренту због смањене могућности даљег развијања и напредовања неопходно је да су пре штетног догађаја обављале одређено занимање са успехом сходно својим радним способностима, односно да су биле у радном односу, а да након штетног догађаја не могу више да се баве тим послом подједнако успешно као пре повреде, односно да не могу у будућности да остваре очекивани развој или напредак који би по редовном току ствари оствариле да је штетни догађај изостао. Како из напред наведених разлога то у конкретној ситуацији није случај, суд је мишљења да тужилце немају право на новчану ренту коју потражују због смањење могућности даљег развијања и напредовања.

Имајући у виду напред наведено, суд је одлучујући о захтеву тужилца за накнаду материјалне штете у виду новчане ренте донео одлуку као у ставу четвртом, седмом и десетом изреке пресуде.

Приликом доношења одлуке у овој правној ствари суд је и ценио и истакнути приговор застарелости потраживања накнаде штете па је нашао да је исти неоснован. Ово стога што се у конкретном случају има применити одредба члана 377 Закона о облигационим односима којом је прописано да када је штета проузрокована кривичним делом за кривично гоњење је предвиђен дужи рок застарелости, захтев за накнаду штете према одговорном лицу застарева када протекне време одређено за застарелост кривичног гоњења. Из цитиране одредбе закона произилази да захтев за накнаду штете застарева према сваком одговорном лицу, а не само штетнику, када истекне време одређено за застарелост кривичног гоњења. Како је штета у конкретном случају настала извршењем кривичног дела ратни злочин против цивилног становништва из члана 142 став 1 КЗ СРЈ, за које је правоснажном пресудом утврђено постојање кривичног дела и окривљени оглашен кривим за кривично дело, те како наведено кривично дело спада у групу кривичних дела за

које кривично гоњење не застарева, то не застарева ни захтев тужиоца за накнаду штете, па је суд нашао да је истакнути приговор застарелости накнаде штете неоснован.

Приликом доношења одлуке у овој правној ствари суд је ценио и наводе тужене да би у конкретном случају према туженој као одговорном лицу, требало применити одредбу члана 376 став 1 Закона о облигационим односима обзиром да привилеговани рок застарелости из члана 377 Закона о облигационим односима тече само према учиниоцима кривичног дела, али је нашао да су овакви наводи тужене неосновани. Ово стога, што се по налажењу овог суда дужи рок застарелости потраживања накнаде штете који је прописан чланом 377 Закона о облигационим односима односи на одговорно лице, а не само на учиниоца кривичног дела, па се у конкретном случају привилеговани рок из члана 377 Закона о облигационим односима има применити према сваком одговорном лицу. Како је тужена одговорно лице јер одговара за штету коју трећем лицу проузрокује њен орган у вршењу или у вези са вршењем својих функција у смислу члана 172 Закона о облигационим односима, то се и на тужену примењује рок застарелости из члана 377 Закона о облигационим односима.

Приликом доношења одлуке суд је ценио и остале изведене доказе, али их није посебно образлагао налазећи да исти нису од утицаја на другачију одлуку суда.

Одлуку о трошковима поступка суд је донео у смислу чл. 150, 153, 154 и 164. ЗПП-а и важеће Тарифе о наградама и накнадама трошкова за рад адвоката и Таксене тарифе, а имајући у виду висину усвојеног захтева за накнаду нематеријалне штете у укупном износу од 3.050.000,00 динара, суд је нашао да тужиле имају право на трошкове на име заступања од стране пуномоћника из реда адвоката и то за састав тужбе у износу од 45.000,00 динара (22.500,00 динара увећано за 50% за другу и сваку наредну заступану странку), за састав осам образложених поднесака од 09.10.2008, 23.12.2008, 12.05.2010, 18.12.2012, 31.01.2013, 30.11.2016, 22.02.2017. и 09.04.2018. године у износу од по 45.000,00 динара (22.500,00 динара увећано за 50% за другу и сваку наредну заступану странку), састав жалбе од 27.02.2013. године износ од 90.000,00 динара (45.000,00 динара увећано за 50% за другу и сваку наредну заступану странку), за заступање на 21 одржаном рочишту и то дана 29.10.2008, 24.12.2008, 25.06.2009, 25.11.2009, 04.05.2010, 08.09.2010, 08.12.2010, 13.09.2012, 11.02.2015, 22.06.2015, 07.10.2015, 15.04.2016, 31.10.2016, 01.02.2017, 11.04.2017, 22.09.2017, 22.09.2017, 18.12.2017, 25.01.2018, 26.02.2018, 20.04.2018 и 07.06.2018 у износу од по 48.000,00 динара (24.000,00 динара увећано за 50% за другу и сваку наредну заступану странку), међутим како су тужиле тражиле накнаду трошкова за заступање на 17 одржаних рочишта то је суд сходно члану 3 став 1 Закона о парничном поступку тужилама на име заступања од стране пуномоћника адвоката на 17 одржаних рочишта досудио укупан износ од 816.000,00 динара, на име приступа пуномоћника адвоката на 8

неодржаних рочишта и то дана 19.01.2009, 19.02.2009, 01.04.2009, 27.05.2009, 25.09.2009, 14.03.2011, 08.12.2016. и 14.06.2017. године у износу од по 25.500,00 динара (12.750,00 динара увећано за 50% за другу и сваку наредну заступану странку), што све чини укупан износ од 1.515.000,00 динара. Тужилјама су поред наведених трошкова признати и трошкови вештачења у износу од 124.000,00 динара и трошкови судског тумача у износу од 19.200,00 динара, све сходно члану 3 став 1 Закона о парничном поступку, трошкови судске таксе за тужбу у износу од 97.500,00 динара и за одлуку у износу од 66.050,00 динара, што се чини укупан износ од 1.821.750,00 динара. На досуђени износ трошкова поступка суд је тужилјама досудио и законску затезну камату почев од наступања услова за извршење па до коначне исплате имајући у виду да трошкови парничног поступка представљају новчану обавезу која доспева када одлука од трошковима поступка постане правоснажна и када протекне рок за њено добровољно испуњење. Другим речима, тужена долази у доцњу када одлука о трошковима постане извршна па је суд сходно члану 277 и 324 Закона о облигационим односима донео одлуку о трошковима поступка као у ставу једанаестом изреке пресуде.

Одлучујући о захтеву тужилја за ослобађање од плаћања трошкова поступка-судских такси суд је нашао да је је исти неоснован, имајући у виду да тужилје током поступка нису доставиле доказ у прилог поднетог захтева, то је суд нашао да нису испуњени услови из члана 168 и 169 Закона о парничном поступку за ослобађање тужилја од плаћања судских такси.

ПОУКА О ПРАВНОМ ЛЕКУ

Против ове пресуде је дозвољена жалба Апелационом суду у Београду преко овог суда у року од 15 дана од дана пријема писаног отправака пресуде.

